BEZMİALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİNDE ÇALIŞANLARIN AFET TEHDİDİ İÇİN PSİKOLOJİK HAZIRLIK DÜZEYLERİ İLE AFET HAZIR BULUNUŞLULUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA BÜLBÜL

Afet Yönetimi Anabilim Dalı

Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN

OCAK 2025

BEZMİALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİNDE ÇALIŞANLARIN AFET TEHDİDİ İÇİN PSİKOLOJİK HAZIRLIK DÜZEYLERİ İLE AFET HAZIR BULUNUŞLULUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

FATMA BÜLBÜL
225325006

Afet Yönetimi Anabilim Dalı

Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN

OCAK 2025

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 225325006 numaralı Yüksek Lisans öğrencisi FATMA BÜLBÜL, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı "AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİNDE ÇALIŞANLARIN AFET TEHDİDİ İÇİN PSİKOLOJİK HAZIRLIK DÜZEYLERİ İLE AFET" HAZIR BULUNUŞLULUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ" başlıklı tezini aşağıda imzaları olan juri önünde başarı ile sunulmuştur.

Tez Danışmanı : **Dr. Öğretim Üyesi Özcan ERDOĞAN** .....
Bezmialem Vakıf Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Turabi KARADAĞ** .....
Boğaziçi Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Nareg DOĞAN .....
Bezmialem Vakıf Üniversitesi

Teslim Tarihi : 26.12.2024
Savunma Tarihi : 16 Ocak 2025

Annem Nazik BÜLBÜL ve babam Bayram BÜLBÜL'e

ÖNSÖZ

Yüksek lisans öğrenimim boyunca bana ışık olan, bilgi ve deneyimleriyle tez çalışmam boyunca yol gösteren ve desteğini hiç esirgemeyen, mesleki değerlerini hayatımın geri kalanı boyunca örnek alacağım sevgili danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Özcan ERDOĞAN'a ve tezime katkıda bulunan Doç. Dr. Özge PASİN'e minnettarım. Bu çalışmanın en başından beri birlikte çalıştığım yoldaşım canım sınıf arkadaşım Irmak KÜLOĞLU'na teşekkür ediyorum. Yüksek Lisans öğrenimim boyunca her zaman yanımda olan varlığıyla güç veren değerli arkadaşım Nurgul EVCİL'e ve sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak bu çalışmamı başarıyla tamamlamam için izin veren Sayın Afyonkarahisar Valisi Doç. Dr. Kübra GÜRAN YİĞİTBAŞI'na, Sayın Afyonkarahisar Vali Yardımcısı Mehmet KEKLİK'e ve çok değerli valilik çalışanlarına katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Ocak 2025 Fatma BÜLBÜL

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Fatma BÜLBÜL

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ……ii
BEYAN…… v
İÇİNDEKİLER vi
KISALTMALAR viii
SEMBOLLER ix
TABLO LİSTESİ x
ŞEKİL LİSTESİ xi
ÖZET……. xii
SUMMARY xiv
1.GİRİŞ VE AMAÇ 1
2.GENEL BİLGİLER 3
2.1. Afet Türleri 3
2.1.1. Doğa Kaynaklı Afetler 3
2.1.2. İnsan/Teknoloji Kaynaklı Afetler 5
2.2. Afet Yönetimi 6
2.2.1. Zarar Azaltma 7
2.2.2. Hazırlık 8
2.2.3. Müdahale 8
2.2.4. İyileştirme 8
2.3. Afet Uyarı Sistemleri 9
2.4. Afetin Etkileri 9
2.4.1. Fiziksel Etkileri 9
2.4.2. Ekonomik Etkileri 10
2.4.3. Sosyolojik Etkileri 10
2.4.4. Çevresel Etkiler 10
2.4.5. Psikolojik Etkiler 11
2.5. Afetlerde Psikolojik Hazırlık 11
2.6. Afet Sonrası Gözlemlenen Psikolojik Tepkiler 13
2.6.1. Fiziksel (Bedensel) Tepki 13
2.6.2. Davranışsal Tepki 13
2.6.3. Duygusal Tepki 13
2.6.4. Bilişsel Tepki 14
2.6.5. Sosyal Tepki 14
2.7. Afetlerde Yerel Yönetimin Tarihsel Gelişimi 14
2.8. Afetlerde Yerel Yönetimin Rolü 16
2.9. Afyonkarahisar'ın Afet Geçmişi 17
3.GEREÇ VE YÖNTEM 21
3.1 Araştırmanın Amacı ve Şekli 21
3.2. Araştırma Soruları ve Hipotezleri 21
3.3.Araştırma Değişkenleri 22
3.4.Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman .....**Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
3.5.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 23

3.6.Araştırmaya Dahil Olma ve Dışlanma Kriterleri ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
3.7.Verilerin Toplanması 24
3.8.Veri Toplama Araçları 24
3.8.1.Demografik Bilgi Formu 24
3.8.2.Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği 24
3.8.3.Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği 25
3.9.Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi 25
3.10.Araştırmanın Etik Yönü ve Uygulaması 26
3.11.Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları 27
4.BULGULAR 29
4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular 29
4.2. Yaşadıkları Afetlere İlişkin Dağılımlar 31
4.3 Afetlere Yönelik Eğitimlere İlişkin Dağılımlar 31
4.4. Afet Tehdidi İçin Psikolojik Hazırlık Ölçeği Puan Ortalamaları 32
4.5. Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği Puan Ortalamarı 33
4.6 Demografik Özelliklere Göre ATPHÖ'nün Dağılımı 36
4.7. Demografik Özelliklere Göre AHBÖ'nün Dağılımı ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
4.8 ATPHÖ ve AHBÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
4.9 ATPHÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları 44
4.10 ATPHÖ Varyans Analiz Sonuçları 44
4.11.AHBÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları 45
4.12.AHBÖ Varyans Analiz Sonuçları 45
5.TARTIŞMA 46
5.1.ATPHÖ'nün Demografik Özelliklerine Göre Tartışma 46
5.2.AHBÖ'nün Demografik Özelliklerine Göre Tartışma 49
6.SONUÇ ve ÖNERİLER 54
KAYNAKLAR 59
EKLER 69
ÖZGEÇMİŞ 77

KISALTMALAR

AFAD : Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
AHBÖ : Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği
ATPHÖ : Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık
AYDES : Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi
DSİ : Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü
GAYM : Geleneksel Afet Yönetimi Modeli
SPSS : Sosyal Bilimler için İstatistik Problemi
USGS : Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırmalar Servisi

SEMBOLLER

N **:** Evren
q **:** İncelenen olayın görülmeyiş sıklığı
p **:** İncelenen olayın görülüş sıklığı
n **:** Örnekleme alınacak uygulama sıkığı
d **:** Olayın görülüş sıklığına istenen ± sapma

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1 : Afyon-Akşehir Graben'de kaydedilen tarihi ve aletsel depremler..... 18
Tablo 4.1 : Demografik Özelliklere İlişkin Dağılımlar. 30
Tablo 4.2 : Yaşadıkları Afetlere İlişkin Dağılımlar. 31
Tablo 4.3 : Afetlere Yönelik Eğitimlere İlişkin Dağılımlar. 31
Tablo 4.4 : Afet Tehdidi İçin Psikolojik Hazırlık Ölçeği Puan Ortalamaları .... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
Tablo 4.5 : Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği Puan Ortalamarı ..... **Hata! Yer işareti tanımlanmamış.**
Tablo 4.6 : Demografik Özelliklere Göre ATPHÖ'nün Dağılımı. 34
Tablo 4.7 : Demografik Özelliklere Göre AHBÖ'nün Dağılımı……..…...37
Tablo 4.8 :ATPHÖ ve AHBÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular 42
Tablo 4.9 :ATPHÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları 44
Tablo 4.10 :ATPHÖ Varyans Analiz Sonuçları..... 44
Tablo 4.11 :AHBÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları..... 45
Tablo 4.12 :AHBÖ Varyans Analiz Sonuçları..... 45
Tablo 6.1 : Hipotez Tez Sonuçlarına İlişkin Sonuçlar 56

ŞEKİL LİS1TESİ

Sayfa

Şekil 2.1 :Uluslararası Afet Veritabı- Afet Türleri Sınıflandırması (EM-DAT) 3
Şekil 2.2 :AFAD, 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri, 2024..... 4
Şekil 2.3 :Yüksek eğimlerde oluşan doruk çığı 5
Şekil 2.4 :EM-DAT Veri Tabanında Kullanılan Afet Sınıflandırılması..... 6
Şekil 2.5 :Geleneksel Afet Yönetim Modeli (GAYM)'nin Afete Parçacıl Bakışı 7
Şekil 2.6 :Türkiye'de Afet Yönetimi Politikalarının Dönemleri 14
Şekil 2.7 :Yerel Afet Müdahale Planı Organizasyon Şeması 17
Şekil 2.8 :Türkiye'nin Neotektonik Yapılarını Gösteren Harita 18
Şekil 2.9 :Afyonkarahisar İlinin Türkiye Diri Fay Haritasındaki Durumu 19
Şekil 2.10 :Afyonkarahisar İlindeki Öncelikli Tehlikeler 20

AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİNDE ÇALIŞANLARIN AFET TEHDİDİ İÇİN PSİKOLOJİK HAZIRLIK DÜZEYLERİ İLE AFET HAZIR BULUNUŞLULUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bu çalışmada yerel yönetimin en yetkili resmi kurumlarından birisi olan valiliğin afetlerde görev alan çalışanların psikolojik hazırlık düzeyleri ve afet hazır bulunuşluklarını incelemek ve önemini dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla daha önce afet yaşamış bölge açısından risk teşkil eden Afyonkarahisar ilinin valilik çalışanları tercih edilmiştir.

Tanımlayıcı araştırma Şubat 2024 – Mart 2024 tarihlerinde Afyonkarahisar ilinde görev alan Valilik çalışanları ile yapıldı. Veriler uzman görüşleri ve literatür ışığında Demografik Bilgi Formu, Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği ve Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği formları ile toplanmıştır. Çalışmada elde edilen bulguların analizinde iki bağımsız grubun ortalama karşılaştırmasında student t testi, ortanca karşılaştırmasında Mann Whitney U testi kullanılacaktır. İki den fazla grubun ortalama karşılaştırmasında tek yönlü varyans analizi, ortanca karşılaştırmasında Kruskall Wallis testi kullanılacaktır. Çoklu karşılaştırmalarda Tukey ve Dunn testlerinden yararlanılacaktır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınacak, hesaplamalarda SPSS (version 26) paket programı kullanılacaktır.

Araştırmaya katılan gönüllü 142 valilik çalışanı bireylerin yaş aralığı 22-64 arasında olup, yaş ortalaması 37,82±9,35'dur. Valilik çalışanlarının deneyim süresi 1 ila 40 yıl arasında değişmekte olup, ortalama 10,75±8,94 yıldır. Katılımcıların dağılmını incelediğimizde %59,9'ü (n=85) erkek, %71,8'i (n=102) evli, %88,7'si (n=126) çekirdek aile, %35,21'i (n=50) çocuk sahibi değildir, %64,8'i (n=92) üniversite, %64,7'si (n=92) kendi evinde yaşamaktadır, %89,4'ü (n=127) apartmanda, evlerinin ruhsatı %71,8'i (n=102) 2000 yılı sonrasına aittir. Katılımcıların %88'i (n=125) herhangi bir afette yakınını kaybetmemiştir ve %85,2'si (n=121) afet çantasına sahip değildir.

Valilik çalışanlarının aile yapısı, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, yaşadıkları yerin türü, evin ruhsatı, daha önce afet yaşama durumu, daha önce afette yakınını kaybetme durumu, tanı almış hastalık durumu değişkenlerine göre ATPHÖ ve AHBÖ toplama ve alt boyut ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Valilik çalışanlarının cinsiyet ile kişinin sosyal çevresinin yönetimi ve toplam ATPHÖ ortalama puanıyla istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken ($p<0,05$), AHBÖ ortalama puanlarıyla anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Erkek valilik çalışanlarının kişinin sosyal çevresinin yönetimi ve toplam ATPHÖ ortalama puanıyla kadın valilik çalışanlarına göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Valilik çalışanlarının medeni durumu ile AHBÖ alt boyutu olan fiziksel koruma puanıyla istatiksel olarak anlamlı bulunurken ($p<0,05$), ATPHÖ ortalama puanıyla anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Evli valilik çalışanlarının AHBÖ alt boyutu olan fiziksel koruma

puanıyla bekar valilik çalışanlarına göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Valilik çalışanlarının afetlere yönelik eğitim alma durumuna göre ATPHÖ ve AHBÖ puanları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Valilik çalışanlarının afet çantası bulundurma durumlarına göre ATPHÖ ve AHBÖ puanları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Psikolojik hazırlığın geliştirilmesi için öncelikle valilik çalışanlarının kendi bireysel özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini tanımaları ve olaylara karşı verecekleri tepki karşısında duygusal olarak kendilerini değerlendirmeleri sağlanmalıdır. Valilik çalışanlarının psikolojik hazırlık düzeylerini geliştirmeye yönelik konularda kurum tarafından eğitimler düzenlenmeli ve bu alanda uzman kişilerce seminer, konferans vb. faaliyetler düzenlenmelidir. Valilik çalışanlarının psikolojik dayanıklılıklarını arttırmaya yönelik faaliyetler düzenlenmeli bu alanda verilecek eğitimlerin uygulama, stresti yönetebilme, iletişimin kuvvetlendirilmesi, sosyal çevrenin geliştirilmesi ve ekip çalışmasının arttırılması konularından hizmet içi eğitim programlarıyla pekiştirilmesi önerilmektedir. Ülkemizde görülebilen afet çeşitliliği ve sayısı fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda valilik çalışanlarının görev ve sorumluluklarının bilincinde olması afet yaşanmadan düzenli olarak bilgilendirme ve mevzuat düzenlenmelerin yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet Yönetimi, Psikolojik Hazırlık, Afet Hazırbulunuşluk

ASSESSMENT OF PSYCHOLOGİCAL PREPAREDNESS LEVELS AND DİSASTER PREPAREDNESS OF EMPLOYESS İN AFYONKARAHİSAR GROVERNORAT

SUMMARY

This study was conducted to examine the psychological preparedness levels and disaster preparedness of employees working in disasters at the governor's office, one of the most authorized official institutions of the local government, and to draw attention to its importance. For this purpose, governor's office employees of Afyonkarahisar province, which poses a risk for the region that has previously experienced a disaster, were preferred.

The descriptive study was conducted with governor's office employees working in Afyonkarahisar province between February 2024 and March 2024. Data were collected with the Demographic Information Form, Psychological Preparedness Scale for Disaster Threat (PPDTS) and Disaster Readiness Scale (DRS) forms in the light of expert opinions and literature. In the analysis of the findings obtained in the study, the Student t test will be used in the comparison of the means of two independent groups, and the Mann Whitney U test will be used in the comparison of the medians. One-way analysis of variance will be used in the comparison of the means of more than two groups, and the Kruskall Wallis test will be used in the comparison of the medians. Tukey and Dunn tests will be used in multiple comparisons. The statistical significance level will be taken as 0.05, and SPSS (version 26) package program will be used in the calculations.

The age range of the 142 volunteer participants who are provincial government employees is between 22 and 64 years, with a mean age of 37.82±9.35 years. The work experience of the participants varies between 1 and 40 years, with an average of 10.75±8.94 years. When examining the distribution of the participants, 59.9% (n=85) are male, 71.8% (n=102) are married, and 88.7% (n=126) live in a nuclear family. Additionally, 35.21% (n=50) do not have children, 64.8% (n=92) are university graduates, and 64.7% (n=92) live in their own home. Furthermore, 89.4% (n=127) reside in an apartment, with 71.8% (n=102) of their homes having been built after the year 2000. Lastly, 88% (n=125) of the participants have not lost a relative in any disaster, and 85.2% (n=121) do not own a disaster preparedness kit.

No significant relationship was found between the total and sub-dimension averages of PPDTS and DRS based on the variables of family structure, education level, place of residence, type of residence, house permit, previous disaster experience, previous loss of a relative in a disaster, and diagnosed illness status among governorship employees. However, a statistically significant difference was found between gender and both the management of an individual's social environment and the total PPDTS average score ($p<0.05$), whereas no significant relationship was observed with the DRS average scores. Male governorship employees had significantly higher scores in managing their social environment and the total PPDTS average compared to female

governorship employees. A statistically significant difference was found between the marital status of governorship employees and the physical protection sub-dimension of DRS ($p<0.05$), while no significant relationship was found with the PPDTS average score. Married governorship employees had significantly higher scores in the physical protection sub-dimension of DRS compared to single employees. Statistically significant differences were observed in PPDTS and DRS scores based on governorship employees' disaster-related training status. Similarly, statistically significant differences were found in PPDTS and DRS scores based on whether governorship employees had a disaster preparedness kit.

In order to develop psychological preparedness, first of all, governorate employees should be made to recognize their own individual characteristics, strengths and weaknesses and to evaluate themselves emotionally in the face of their reactions to events. Trainings should be organized by the institution on issues aimed at developing the psychological preparedness levels of governorate employees and seminars, conferences, etc. should be organized by experts in this field. Activities should be organized to increase the psychological resilience of governorate employees and it is recommended that the trainings to be given in this area should be reinforced with in-service training programs on the subjects of implementation, stress management, strengthening communication, developing the social environment and increasing teamwork. Considering the variety and number of disasters that can be seen in our country, it is recommended that governorate employees are aware of their duties and responsibilities and that regular information and legislative arrangements are made before a disaster occurs.

Keywords: Disaster, Disaster Management, Psychology in Disasters, Disaster Preparedness

1. GİRİŞ ve AMAÇ

Afet, birden fazla kurum ve kuruluşların birlikte koordineli olarak görev almasını gerekli kılan ve normal insan aktivitelerini durduran fiziksel, ekonomik ve sosyal zararlar meydana getiren yaşamı ciddi boyutlarda sekteye uğratan doğa, teknolojik ve beşerî kaynaklı olaylara denilmektedir. Bu olayların "afet" olarak nitelenmesi için can ve mal kayıplarına neden olması gerekmektedir [1, 2]. Doğa kaynaklı afetler arasında sel, deprem, fırtına, hortum ve yangın gibi olaylar yer alırken; insan kaynaklı afetler arasında savaşlar, taşımacılık kazaları, bulaşıcı hastalıklar ve endüstriyel kazalar sayılabilir [3, 4]. İnsanların ve doğanın tetiklemesiyle oluşan teknolojik kaynaklı afetlerde ise maden kazaları, nükleer patlamalar, terörizm (kimyasal, biyolojik ve radyolojik) tehditler bulunmaktadır. Doğa kaynaklı afetler öngörülebilir ancak kesinliği yoktur afet yönetimi bu noktada daha fazla önem kazanmaktadır. Oluşabilecek zararı belli bir noktaya kadar azaltabilir [5].

Afet yönetimi kavramı, afetin her aşamasında farklı toplumların ortak bir amaca yönelik doğru koordine edilmesi, gereken ihtiyaçlara hızlı cevap verebilmesi, meydana gelen olağandışı durumların üstesinden gelebilme çabasıdır [6].

Daha geniş bir anlatımla afet yönetimi; afetler olmadan önce önlem alınması veya oluşabilecek zararları en aza indirgemek amacıyla yapılması gerekenlerin belirlenmesi, oluşabilecek risklerin önlenmesi, yönlendirme ve koordinasyonun etkin bir şekilde uygulanması için tüm özel ve kurumsal birimlerin gerektiği taktirde devletlerin ve bu alanda görev alan diğer paydaşlar ile birlikte hareket etmesinin afet risk yönetiminin önemli bir süreci olarak değerlendirilmektedir [3, 7].

Erken uyarı sistemleri sayesinde güçlü yer hareketlerini kayıt altına alınarak risk tespiti, hareketleri izleme, uyarıları kaydetme ve yanıt verme kapasitesinin afetleri

yarattığı etkileri azaltarak insanların davranışlarına ve alışkanlıklarına karşı hazır bulunuşluğu etkilediği görülmektedir [8].

Hazır bulunuşluk, afetlerde oluşabilecek kriz ya da acil durumlara karşı cevap verebilecek durumda olmak demektir. Hazır bulunuşluk için yapılan en sık aktiviteler halkın eğitilmesini ve afet hazırlık tatbikatlarını kapsamaktadır. Bu aktiviteler insanların hayatta kalmasını ve zararın yaratacağı kayıpları önleme konusunda sistematik çözümler sunmaktadır [9].

Afetlerde müdahalenin planlanması, yönetim sürecinin doğru kullanılması bunu yaparken hizmetin etkin ve uyumlu bir şekilde çalışması için insan faktörü unutulmamalıdır. Yaşadıkları travma; olaylara karşı hazırlıksız yakalanmaları halinde, ne zaman ve ne yapacağını bilememe durumu, afetin insanlar üzerinde farklı etkiler bırakması, afeti yönetememe, afetten sonra verilen desteklere önem verilmemesi gibi nedenler bireyleri kötü etkilemektedir. Daha önceki deneyimlerinden kaynaklanan olumsuz etkiler baş edebilmelerini zorlaştırmaktadır [10].

Afetlerde özellikle müdahalede görev alan çalışanların maruz kaldığı yoğun stresi yönetebilmek, hızlı ve doğru kararlar verebilmek, performanslarını belli seviyede tutmak için psikolojik dalgalanmaların en aza indirgenmesi önemlidir. Bu konuda yapılan çalışmalarda iş performansında az da olsa stresin olması verimliliği olumlu yönde etkilediğini göstermektedir [11].

Literatür incelendiğinde afet hazır bulunuşluğu, afet tehdidi ve psikolojik hazırlık konusunda ayrı ayrı çalışmaların yapıldığı gözlemlenmiştir. Ancak yerel yönetimlerde görev alan bireylerin afet öncesi ve sonrası çalışmaları dahil edecek afet hazır bulunuşluk, afet tehdidi ve psikolojik hazırlık konusunda yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışma ile Afyonkarahisar valiliğinde görevli personelin afet hazır bulunuşluk düzeyleri ile afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri araştırılarak aralarındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Afet Türleri

Literatürde genellikle doğal ve insan kaynaklı afetler olarak sınıflandırmalar mevcuttur [12]. Bu çalışmada ikili sınıflandırma şeklinde incelenmiştir.

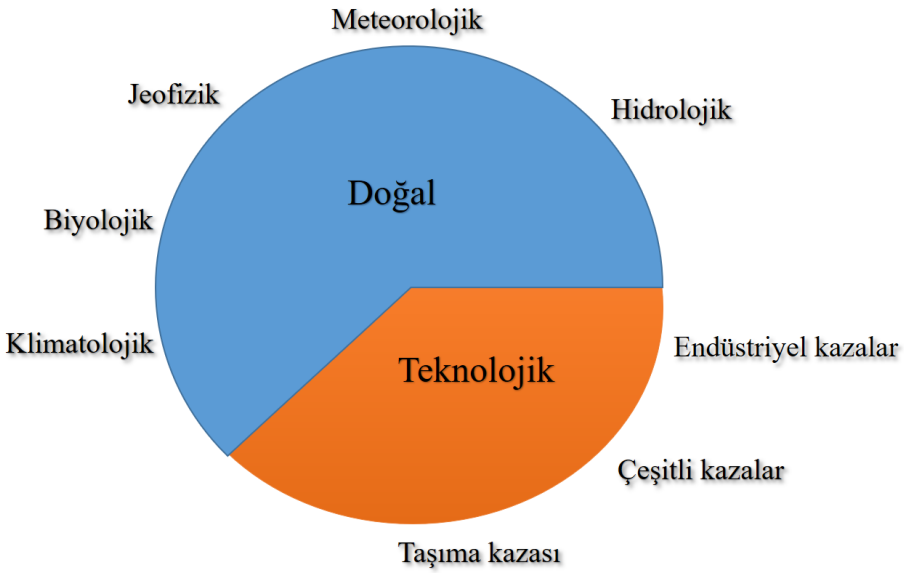

Şekil 2. 1 Uluslararası Afet Veritabanı- Afet Türleri Sınıflandırması (EM-DAT) [13].

2.1.1. Doğa kaynaklı afetler

Türkiye'de doğa kaynaklı afetler, insanların öngöremediği aniden gelişen olaylardır. 2023 yılına dair Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) tarafından yayınlanan 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistiklerine göre, toplam 5233 doğa kaynaklı afet kaydedilmiştir. Bu afetlerden en sık görüleni 2028 ile su baskını olurken, maden kazaları en az sayıda meydana gelen afettir. Verilerin AFAD'ın Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi (AYDES) üzerinden düzenlendiği belirtilmiştir [14].

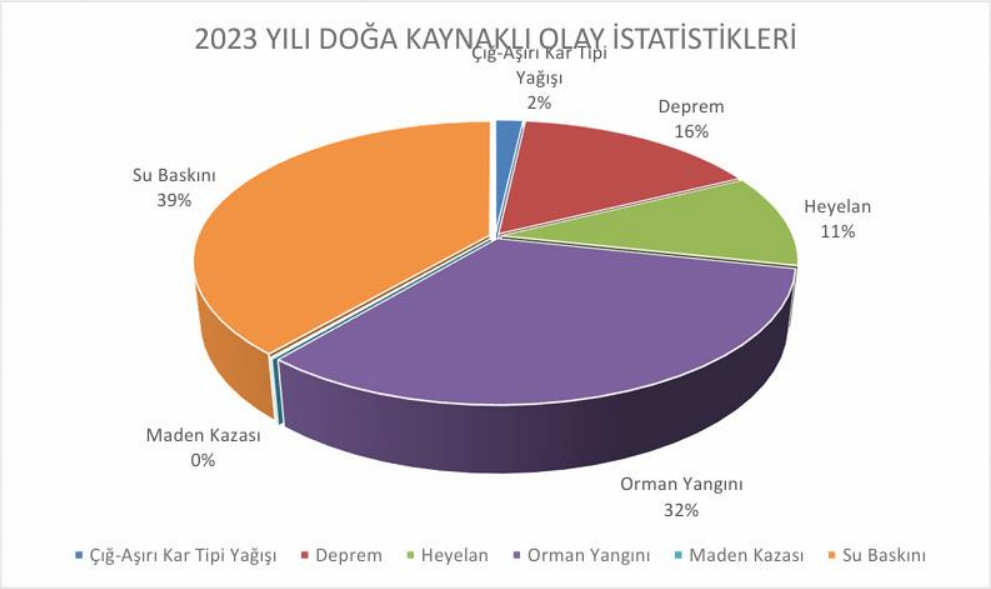

Şekil 2. 2 AFAD, 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri, 2024 [14].

Deprem: EM-DAT'ın 2023 yılına ait paylaştığı verilere bakıldığında afet türlerine göre 2003-2022 yıllarının ortalaması (%64,148) 2023 yılından (%86,473) daha az olduğu görülmektedir [15]. Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırmalar Servisi (USGS) verilerine göre her yıl 500 bin civarında deprem meydana gelmektedir. Bu depremlerin %20'si kadarını insanlar hissetmektedir. Hissedilen depremlerin ise yaklaşık 100 kadarı hasarlara sebep olmaktadır. Türkiye'de depremler en fazla can ve mal kaybına yol açan afet türüdür. Can kayıpların %60'ı depremlerden kaynaklanmaktadır. Alp- Himayala deprem kuşağında yer almasından dolayı Türkiye'de her yıl 5.0 ila 6.0 arasında değişmek üzere en az bir deprem üreten aktif bir kuşakta yer almaktadır [16].

Heyelan/ Kaya Düşmesi: Heyelan, toprak malzemelerinin yerçekimi etkisiyle aşağıya doğru hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de sıklıkla görülen kaya düşmesi, kayma veya akmanın gözlemlendiği kütle hareketleridir. Heyelanlar; doğanın etkisi olabileceği gibi insanlarında etkisiyle süreç tetiklenebilir. Yerleşim alanlarında meydana gelmesi halinde can ve mal kayıplarına yol açmaktadır ayrıca ekonomik değeri olan alanlarda kayıplara neden olmaktadır [16, 17].

Sel/ Su Baskını: Dünyanın en önemli felaketlerinden birisidir. Su kaynaklarının bilinçsiz kullanılması büyük bir risk altında olduğunun göstergesidir [18]. Sel, suların

yükselerek veya başka yerlerden gelerek yüzeyleri kaplamasıdır. Sele en çok nehir yataklarının taşması sonucu rastlanmaktadır. Sel gerçekleşme durumlarına göre farklı isimlendirmeler yapılmaktadır. Örnek verecek olursak yavaş sel, hızlı sel ve ani sel olarak verebiliriz. Türkiye'de batıdan doğuya doğru gidildikçe sel felaketinde artış gözlenmektedir [16, 19].

Çığ: Eğimli arazi üzerinde yaygın olarak görülen mevsimsel ya da aniden meydana gelen doğa kaynaklı bir olgudur. Çığların başlaması bölgenin topografik yapısı, jeomorfolojik koşullar, kar özellikleri ve insan faktörleri birden fazla parametre tetikleyebilir [20].

Şekil 2. 3Yüksek Eğimlerde Oluşan Doruk Çığı [21].

2.1.2. İnsan/teknoloji kaynaklı afetler

Barry Turner bu olguyu "İnsan Yapımı Felaketler" olarak tanımlamıştır [22]. İnsan kaynaklı afetler teknolojinin gelişmesiyle birlikte son yıllarda etkileri daha fazla görülmektedir. Kısaca örnek vermek gerekirse Kimyasal kazalar, yangınlar, gemi ve uçak kazaları, terörizm ve salgın hastalıklar olarak sıralayabiliriz.

Doğal Afetler		Teknolojik Afetler	
Afet alt grubu	**Ana afet tipi**	**Afet alt grubu**	**Ana afet tipi**
Jeofiziksel	Deprem	**Endüstriyel kaza**	Kimyasal sızıntı
	Kitle hareketi		Çökme
	Volkanik faaliyet		Patlama
Meteorolojik	Aşırı Sıcaklık		Ateş
	Sis		Gaz sızıntısı
	Fırtına		Zehirlenme
Hidrolojik	Sel		Radyasyon
	Heyelan	**Ulaşım kazası**	Hava
	Dalga hareketi		Yol
Klimatolojik	Kuraklık		Tren yolu
	Buzul gölünün patlaması		Deniz
	Orman yangını	**Çeşitli kazalar**	Çöküş
Biyolojik	Salgın		Patlama
	Böcek istilası		Yangın
	Hayvan kazası		Diğer

Şekil 2. 4 EM-DAT Veri Tabanında Kullanılan Afet Sınıflandırılması [23].

2.2. Afet Yönetimi

Afet yönetimi, çok disiplinli bir yaklaşımı gerektiren karmaşık bir süreçtir. Başka bir tanımla risklerin belirlenmesi, kontrolü, planlanması ve politika geliştirilmesi gibi çeşitli aşamaları içermektedir. Bu süreç, kamu yönetiminin merkezde olduğu ancak farklı disiplinlerin katkısının gerektiği kapsamlı bir faaliyetler dizisidir. Afet yönetimi, risklerin tespiti, risklerin azaltılması için stratejilerin belirlenmesi, etkili acil durum planlarının oluşturulması ve gerekli eğitimlerin verilmesini kapsar. Böylece, afetlerin olumsuz etkilerini en aza indirgemek ve kriz durumlarına etkin bir şekilde müdahale edebilmek için çeşitli uzmanlık alanlarından gelen bilgiler bir araya getirilir [24].

Afet yönetiminde ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli uzmanlık alanları ve kurumlar arasındaki iş birliği kritik bir rol oynar. Bu alan, afetlere etkili bir şekilde müdahale etmeyi, afet sonrası toparlanmayı, riskleri azaltmak için politikalar geliştirmeyi ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmayı kapsar. Güçlü bir işbirliği, bu süreçlerin daha etkili ve koordine bir şekilde yürütülmesini sağlar [25].

Afet yönetimi temel olarak dört başlık etrafında toplanmaktadır. Bu başlıkları sıralayacak olursak zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme evreleridir.

Afetlerin etkilerini azaltmayı ve krizi doğru yönetmeyi amaçlayan bu yönetim bir dizi faaliyeti de beraberinde getirir. Başarılı bir afet yönetimi için planların açık ve anlaşılır olması gerekmektedir. Afet yönetiminde uygun stratejiler geliştirmek ve uygulamaya koymak, toplumların afetlere karşı mukavvemetini arttıracağından dolayı geçmiş zamana göre sorun çözme kapasitesinde önemli iyileştirmeler olması beklenmektedir. Planların uygulanma aşamasında görev alan kurum ve kuruluşların koordineli olması, sahada olan çeşitli toplulukların eğitimlerinin aksatılmadan yapılması oldukça önem arz etmektedir.

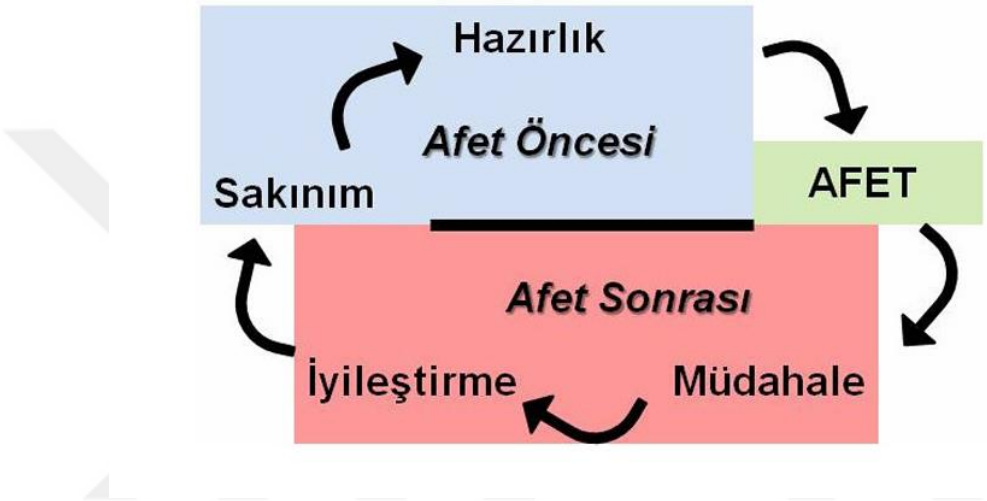

Şekil 2. 5 Geleneksel Afet Yönetim Modeli (GAYM)'nin Afete Parçacı Bakışı [26].

2.2.1. Zarar azaltma

Bütünleşik afet yönetim sürecinde, risklerin belirlenmesi ve zarar azaltma çabaları ilk adımı oluşturur. Bu aşamada, risklerin tanımlanması, önleyici tedbirlerin alınması ve zarar azaltma çalışmalarının yürütülmesi kritik bir rol oynar [27]. Afetler sistemdeki farklılıkları vurgulayarak dönüşüme teşvik eder [28]. Zarar azaltma evresinde eğitim faaliyetleri önem arz etmektedir.

Farklı kurum ve kuruluşlarda verilecek eğitimler doğrultusunda afet yönetiminin diğer aşamaların yönetilmesi bütüncül bir başarıyı destekler nitelikte olacaktır. Bu evrede toplumsal, ekonomik ve çevresel faktörleri de içine alan uzun vadede afetin etiklerini büyük ölçüde azaltmaktadır. Zarar azaltma, sadece mali önlemler ve mühendislik çözümlerine dayanmayan toplumların afetlere daha dirençli hale gelmesini sağlayan bir evredir.

2.2.2. Hazırlık

Risk yönetiminin ikinci aşaması olan hazırlık sürecinin ana amacı, olumsuz sonuçlara yol açabilecek durumlar için gerekli önlemleri alarak, etkili bir organizasyonla müdahaleye hazır olmaktır [29]. Bu süreç, görevli yetkililerin ve destek kaynaklarının düzenlenmesini içerir. Aynı zamanda planların tatbikatının yapılması, ekipmanların bakımının sağlanması, personelin eğitimi, farklı destek gruplarının uyum içinde çalışmasının sağlanması, yapı denetimlerinin kontrol edilmesi ve mali uygunlukların sağlanması gibi birçok alanda iyileştirme yapılması hedeflenmektedir [30]. Afetlere hazırlıklı olmak, felaket riskinin yüksek olduğu ülkelerde afetlerin etkilerini azaltmak ve hayatları korumak için hayati öneme sahiptir [31].

2.2.3. Müdahale

Afet yönetim evrelerinin en kritiği olarak değerlendirebileceğimiz meydana gelen afetin büyüklüğüne göre süresi değişen önceliği hayatı tehdit altında olan canlıların kurtarılması, kesintiye uğrayan gündelik yaşamı normale dönmesini amaçlayan evredir.

Afetlerde müdahaleye olan yaklaşım stratejisi, felaketin ne kadar öngörülebilir ve tekrarlanabilir olduğuna bağlı olarak şekillenir. Bir afet müdahale geliştirme ekibi, bir afete etkili bir şekilde yanıt verebilmek amacıyla bir araya getirilen iki veya daha fazla farklı uzmanlık alanından gelen profesyonellerden oluşur. Bu ekipler genellikle geçici olarak kurulur; belirli bir afet durumuna hızlıca müdahale etmek için oluşturulurlar ve görev tamamlandığında sona erdirilirler. Bu geçici yapı, ekiplerin olayın özel gereksinimlerine uygun olarak hızla organize edilmesini ve etkin bir şekilde yanıt verilmesini sağlar [32].

2.2.4. İyileştirme

Afetlerde iyileştirme evresinin amacı; yaralıların tedavisini karşılamak ve salgın hastalıklara karşı hizmetlerin sağlanmasını, afetin uzun vadeli etkilerini en aza indirmektir. Bu aşamada zarar gören altyapıların onarılması, ekonomik yapılanmanın düzeltilmesi ve sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi hedeflenmektedir. Toplumun yaraları sarılırken bir yandan eğitim ve farkındalık çalışmaları ile gelecekteki afetlere karşı dayanıklılığın arttırılması bilincin geliştirilmesi sağlanır. Ayrıca, bireylere ve toplumlara trvma sonrası iyileştirme süreçleri desteklenmelidir. İyileştirme evresi,

afetin kalıcı etkilerini yönetmek ve toplumun sürdürülebilir bir şekilde yeniden yapılandırılmasını sağlamak için kritik bir aşamadır.

2.3. Afet uyarı sistemleri

Afet uyarı sistemleri, bir riskin gerçekleşmesi durumunda meydana gelebilecek can kaybını, maddi hasarları ve çevresel zararı azaltmak ya da önlemek amacıyla kişilere ve topluma zaman kazandırarak onları koruma ve güçlendirmeye yönelik bir çabadır [27].

Erken uyarı, iki önemli unsuru bir araya getiren bir süreçtir. İlki, doğru teknolojinin etkin şekilde kullanılmasıdır; ikincisi ise, afetin tehlike seviyesine göre yerel halkı sürece dahil ederek onları ikna ve yönetme becerisidir [33]. Afetin her aşamasında haberleşmenin aksamaması, etkin kullanılması için güvenli istihbarat modellerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun gibi sistemlere örnek vermek gerekirse deprem kayıt istasyonlarında gerçekleşen deprem erken uyarı sistemleri, yangın gibi tehlikelerde tesislerdeki enerji veren kaynakların otomatik olarak kesilmesi farklı ihtiyaçlar doğrultusunda bu bileşenlerin sorunların çözümü riskin olası etkilerini yönetebilmektir.

2.4. Afetin Etkileri

Literatürde farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Bu çalışmada fiziksel, ekonomik, sosyolojik, çevresel ve psikolojik olarak sınıflandırılmıştır.

2.4.1. Fiziksel etkileri

Afete maruz kalma ve iyileşme sürecinde yaşanan stresörlerin, stres ve sağlık arasındaki güçlü ilişki aracılığıyla fiziksel sağlığı etkileyebileceği düşünülmektedir [34]. Afetlerden sonra bireylerde yoğun strese rastlanmaktadır. Afetin etkilerini değerlendirirken belirsizlik, maddi kayıplar ve sevdiklerini kaybetme gibi etmenlerin bir arada düşünülmesi gerekir. Bu yoğun stres, bağışıklık sistemini zayıflatıp farklı fiziksel rahatsızlıklara yol açabilmektedir. Kalp-damar hastalıklarında artış, hipertansiyon, böbrek rahatsızlıkları, mide-bağırsak sorunları ve uykuya dalmakta zorluk çekme gibi sağlık sorunları, stresin kronikleşmesi gibi birçok olumsuz sonuçlar gelişebilir [35, 36].

2.4.2. Ekonomik etkileri

Afetin ekonomik etkileri artan nüfusa ve afetin gerçekleştiği ülkenin ekonomik büyümesi gibi etmenlere bağlıdır. Hızlı kentleşme, her geçen gün dünyada daha fazla etkisini gördüğümüz iklim değişikliği afetlerde artan ekonomik kayıpların ana itici güçleri haline gelmiştir [37]. Afetlerin ekonomik etkileri başlangıçta yapısal hasarlar üzerine yoğunlaşan zamanla sağlık, sosyal ve çevresel boyutlarıyla hızla genişleyen kapsamlı çalışmaları içermektedir. Bu etkileri ele alırken, ekonomik kayıplar doğrudan ve dolaylı şeklinde sınıflandırmalar yapılmaktadır [38]. Doğrudan etkiler, altyapı ve mülklerde meydana gelen fiziksel hasarları içerirken, dolaylı etkiler ise uzun vadeli ekonomik durgunluk, üretim kayıpları, iş gücü üzerindeki olumsuz etkiler ve ticari faaliyetlerin kesintiye uğraması gibi sonuçları kapsamaktadır.

2.4.3. Sosyolojik etkileri

Afetlerin sosyolojik etkileri geniş ve kapsamlıdır. Afetin türü, meydana geldiği yer, afetten etkilenen toplumun özellikleri, sivil toplum kuruluşları ve devletin yardımları olarak sıralayabiliriz. Afetlerin sonucunda kadın ve çocukların daha fazla etkilendiği görülmektedir. Afetzedelerin mağduriyetlerinin devam etmesi sosyal çatışmalara neden olduğu gibi zor zamanda dayanışmayı da arttırmaktadır. Afetler, toplumsal belleğin oluşumuna etki eder. Bir sonraki nesillere kayıpları, yaşanılan zorlukları aktarmakta önemli yere sahiptir [39].

Son olarak yaşanılan afetler sonrası yapılan toplu göçler, toplumsal yapılarda kalıcı değişiklikler yaratabilir. Bölgedeki nüfus yapındaki ani değişimler uzun vadede sosyolojik etkileri doğurmaktadır [40].

2.4.4. Çevresel etkiler

Dünya'da gerçekleşen afetler ekolojik dengeyi bozmaktadır. Doğal alanlarda gerçekleşen çevre sorunları toprak erozyonuna, bitki örtüsünün bozulmasına ve su kaynaklarının kirlenmesine neden olmaktadır. Beraberinde bulaşıcı ve salgın hastalıkların artmasına zemin hazırlamaktadır. Kimyasal fabrikalar ve Nükleer Santrallerin bulunduğu bölgelerde yer kabuğunda meydana gelen hareketlenmeler geri döndürülemez çevresel felaketlere yol açabilmektedir. Bunun yanı sıra okyanuslarda ve denizlerde oluşan deprem diğer afetlere dönüşerek çevreye zarar verebilir.

Depremler, bölgelerin çevresel hasarları üzerinde ciddi bir bozulmaya neden olmaktadır [41-43].

2.4.5. Psikolojik etkiler

Literatür çalışmalarına göre afet türlerine göre psikolojik tepkilerde farklılıklar görülmektedir. Afet mağdurları üzerinde kısa ve uzun vadede etkiler bırakabilirler bu etkiler travma, kaygılı olma, korku halinde kalma, uykusuzluk ve güvensizlik gibi duygular daha sık görülmektedir [44]. Hem kısa hem de uzun vadede psikososyal destek, afetten sonra toparlanmanın kilit unsurudur [45]. En çok rapor edilen ve en fazla araştırılan bozukluk Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) olsa da, depresyon ve anksiyete gibi diğer psikiyatrik bozuklukların da ortaya çıkabileceği göz ardı edilmemelidir [46, 47]. Psikolojik etkiler diğer konu başlığında ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

2.5. Afetlerde Psikolojik Hazırlık

Literatürde yerli ve yabancı kaynaklar incelendiğinde açık ve sistematik olarak geliştirilmiş psikolojik hazırlık tanımı ilk defa Zulch, Morrissey, Reser ve Creed tarafından geliştirilmiştir [48]. Psikolojik hazırlık, tehdidin ortaya çıkma ihtimaline dair belirsizlik ve buna bağlı olarak duygusal uyarılma, bireyin tehditlere karşı göstereceği psikolojik tepkiler ve durumun gerektirdiği istekleri karşılama yeteneği konusunda yüksek bir farkındalık, beklenti ve hazırlıklı olma durumudur. Bu hazırlık, bireylerin tehditlere karşı daha güçlü ne yapılması gerektiğini bilen ve daha uyumlu olmasını sağlar [49]. Afet öncesi ve sonrası psikolojik tutumlar etkilenen insanların geri kazanılması ruh sağlığına duyulan ihtiyacın önemini vurgulamaktadır [50].

Doğal afetlerin yaşandığı bölgelerde psikolojik hazırlık üzerine yapılan kapsamlı ve kanıta dayalı araştırmalar, umut verici sonuçlar ortaya koymuştur. Birçok çalışmada ortak olarak vurgulanan veriler, kişinin dayanıklılığını temel alan ve stresle başa çıkma teorileriyle desteklenen çeşitli modellerin etkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte elde edilen veriler, yalnızca psikolojik müdahalenin etkinliği değil topluluklar üzerine de etkisinin olduğunu göstermektedir [51, 52].

Afet yönetimin her evresinde psikolojik desteğe ihtiyaç vardır. Afet öncesinde verilecek destek belli meslek kesimine, afetlerde görev alan çalışanlara yönelik hazırlanılmaktadır. Yıkıcı depremlerde, can kaybının fazla olduğu sel felaketlerinde

ve buna benzeyen daha birçok afetlerde görev alan sağlık çalışanları, kurtarma ekipleri, devletin görevli birimleri, gönüllü birimler ve askeri personeller farklı boyutlarda etkilenmektedir. Afetlerde ilk defa görev alan kişilerin afetlerden daha fazla etkilendiği görülmektedir. Afetlerde birden fazla görev alan kişilerin psikolojik dayanıklılıklarının kişilik özellikleri, aldıkları eğitimleri de katkısıyla daha çabuk atlattıkları gözlenmiştir. Afetler yaşanmadan psikososyal destek çalışmaların yeterli olup olmadığı konusunda bilgiler yetersiz kalmaktadır. Yapılan çalışmalarda afet anı ve sonrasında psikolojik yardım süreçlerinin aksatılmadan devam edilmesi önerilmektedir [53, 54].

2009 yılında ilk defa bu alanda Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve farklı uluslararası kurumlar tarafından Ruh Sağlığı Küresel Eylem Planı Kılavuz Geliştirme Grubunun (mhGAP-Mental Health Gap Action Programme) geliştirilmiştir. Bu rehber 2011 yılında farklı dillere çevrilerek yaygınlaştırılmıştır. Türkiye Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği aracılığı ile çevrilerek 2014 yılında Sağlık Bakanlığı aracılığı ile yayınlamıştır [55]. Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planında (2011-2023) "Afet ve Travmaların Ruhsal Sonuçlarının Önlenmesi" amaçlarına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmaların mihenk taşı sayılacak önemli çalışmalarından birisi ruh sağlığı hastalıkları ve psikososyal alanda çalışan personellere, Türkiye Afet Müdahale Planı içerisinde ana çözüm ortağı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı ile birlikte Ulusal Düzey Psikososyal Destek Hizmet Grubu Planı'nda görev almak üzere uzman ve yeterliliklerinin arttırılması yönünde bir dizi sorumluluklar verilmiştir [56].

Bireylerin duygusal dayanıklılığını arttırmak, stresle başa çıkma becerilerini geliştirmek için bazı kişisel teknikler kullanmaları teşvik edilmelidir. Bireylerin olumlu aile ilişkileri psikolojik koruyucudur. Güçlü aile ve arkadaşlık bağları belirsizlik ve kontrol kaybı duygularıyla daha tolere edilir düzeyde kalmasını sağlar. Topluluk içerisinde güçlü bağlar kurmak afetlerden sonra en sık görülen travma sonrası stres bozukluğu belirtilerinin uzun süreli etkilerini hafifletebilmektedir.

Afet tehdidine karşı fiziksel ilkyardımın yanı sıra zihinsel olarak güçlü kalmak için psikolojik ilkyardım eğitimlerinin de ihmal edilmemesi bütüncül sağlığımızı korumaya yönelik önemli adımlardan birisidir. Bireylerin kişisel özellikleri ve çalışma alanları değişiklik göstermesinden dolayı farklı aktivitelerde bulunmak daha iyi başa

çıkmayı sağlar. Zihinsel sağlığımızı korumaya yönelik meditasyon, nefes egzersizleri ve afet tatbikatlarına katılmak önerilmektedir.

Afetler farklı çeşitlerde ve öngörülemeyen zamanda meydana gelmesi bireylerin başa çıkma yöntemlerinde farklılıklar meydana getirmektedir. Afet sonrasında kabullenme ve inkar durumu olayın hemen algılanmasını zorlaştırır. Mantıklı tepkiler vermek ve endişelerin azalması için hem kendilerini hem de başkalarını güvenli bölgelere yönlendirilmesi çok sık görülmektedir. Bu tepkilerden yola çıkarak afet öncesinde planlanmaların yapılması korku ve endişenin azalmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir [57].

2.6. Afet Sonrası Gözlemlenen Psikolojik Tepkiler

Afetler, öngöremediğimiz bir şekilde gerçekleşen hayatımızın kaçınılmaz bir parçasıdır. Bu olaylar çerçevesinde fiziksel, ruhsal, bilişsel, duygusal ve davranışsal zararlar bırakabilmektedir [58]. Psikolojik zararları önceden tedbir alınması durumunda travmanın şiddeti aşamalı olarak azaltılabilir. Erken dönem psikososyal destekle birlikte etkilenen toplumun büyük ölçüde düzeldiği görülmektedir. Gelişmekte olan ülkeler, fiziksel ve psikolojik sorunların tedavisine ulaşmak konusunda finansman sıkıntıları olduğu görülmektedir [59, 60].

2.6.1. Fiziksel (Bedensel) tepki

Afetzedelerde sık görülen bazı tepkiler mevcuttur. Bunlar; mide bulantısı, denge kaybı, şiddeli kas ağrıları, iştah kaybı, nefes darlığı, gögüs ağrısı, titreme, uyku bozukluğu, uykuya dalmakta zorluk yaşama gibi bireylerin kişisel özellikleriyle bağlantılı olarak değişiklik göstermektedir [61].

2.6.2. Davranışsal tepki

İnsanlar afetin şokunu atlattıktan sonra olayı algılamaya ve değişik davranışlar sergilemeye başlayabilirler. Bu dönemde hırçın davranışlar, saldırganlık hali, ani irkilmeler, aşırı ağlama, ağlamakta zorluk çekme, şoku unutmak için aşırı ilaç kullanma isteği davranışlara rastlanmaktadır [61].

2.6.3. Duygusal tepki

Afetlerden sonra birçok duygusal reaksiyonlar görülmektedir. Bunlardan en belirgin olan temel duygu korkudur. Korku duyusu duygusal anıların yeniden akıla gelmesini

sağlar.[62] Yaşadıkları afetin etkisiyle travmayı üzerinden atamayan kişiler korkuyu bedenlerinde ve zihinlerinde barındırmaya devam etmektedirler. Afetin etkilerine maruz kaldıkça korku kuvvetlenerek yerini kaygıya bırakır [63]. Görülen semptomlar bunlarla sınırlı kalmamıştır. İnsanlar belirli faaliyetlerde duygusal uyuşma, tavmayı tekrar yaşama ve aşırı ağlama tepkileri görülmüştür [64, 65].

2.6.4. Bilişsel tepki

Yaşanan felaketler insanların bilişlerini de etkilemektedir [62]. Genel stres seviyelerinde yükselme, bilişsel müdahalelerde artışların olduğu duyarsızlaşma gibi dissosiyatif bozukluklar önceki yaşanan afetlerin etkileri hakkında yapılan araştırmalarında raporlanmıştır [66, 67].

2.6.5. Sosyal tepki

Afet sonrası afetzedelerin normal yaşamında dönebilmesi, fiziksel iyileşme değil, duygusal ve sosyal destekle birlikte mümkün olmaktadır. Sosyal çevrenin desteği büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte bireylerde güven sarsıntıları, sosyal çevreden geri çekilme ve kişiler arasında iletişimde kopukluklar meydana gelebilir. Ancak sosyal çevrenin vereceği destek yeniden hayatla bağ kurma, güven duygusunun geliştirilmesi yaşanan zorlu dönemi atlatılmasını kolaylaştırmaktadır. İnsanların birbirlerine verdikleri bu destekler psikolojik iyileştirme işlevi görür. Toplumda travma etkilerini azalatarak uyumun sağlanmasını kolaylaştırır [68].

2.7. Afetlerde Yerel Yönetimin Tarihsel Gelişimi

Ülkemizde afetler alanında yapılan yasal düzenlemeler, afetlerden etkilenen insanların ihtiyaçlarına göre yeniden yapılanma, iyileştirme ve tedbir almaya yönelik çalışmaları kapsamıştır. Türkiye'de doğa kaynaklı afetlerin ortaya çıkardığı zararları bertaraf etmek farklı dönemlerde çıkarılan yasal mevzuat, kanun ve uygulama politikaları mevcuttur. Bu alanda yapılan çalışmaları incelediğimizde dört dönem olarak incelendiği görülmüştür [16].

Şekil 2. 6 Türkiye'de Afet Yönetimi Politikalarının Dönemleri [69].

1944 Öncesi dönemde kayıtlar incelendiğinde ilk yasal düzenle getirildiği deprem olan Osmanlı döneminde meydana gelen 1509 İstanbul Depremidir. Arşivde bu deprem "Küçük Kıyamet" olarak isimlendirilmiştir [70]. Dönemin padişahı depremden etilenen aileler için karşılıksız 20 altın verilmesi talimatı vermiştir [71]. Von Moltke 1836-1837 yılları arasında İstanbul'un ilk kent planlama çalışmasını yapmıştır. 1848 yılında ilk imar talimatnamesi niteliğinde "Ebniye Nizamnamesi izlemiştir. 1877 I. Meşrutiyet Döneminde çıkarılan "Belediyeler Kanunu" bu yönetim biçimi diğer vilayetlere yaygınlaştırılmıştır [72]. Bu dönemde kayıtlara geçen önemli gelişmelerden birisi 1939 Erzincan depremidir. Çok fazla kayıp ve zararların olduğu kaynakların yetersiz kaldığı görülmüştür. 3773 sayılı Erzincan Depreminden Müteessir Olan Mıntıkalarda Zarar Görenlere Yapılacak Yapılar Hakkında Kanun çıkartılmıştır [73].

1944-1958 arası dönemde 6 ve üzeri dört deprem meydana gelmiştir. 1944 yılında 4623 sayılı "Yersarsıntısından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun"çıkarılmıştır [74]. Bu kanun ülkemizde afetlerin zararlarının giderilmesi alanında yapılan çalışmaların başlangıcı olma özeliğine sahiptir [75]. 1953 yılında yer altı ve yer üstü sorunların çözümü için 6200 sayılı Kanun ile Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (DSİ) kurulmuştur [76].

1958-1999 arasında doğal afetlerin zararlarını uluslararası çalışmalar takip edilmiş ülkemizde kanun, yönerge ve planlama çalışmaları diğer dönemlere göre hızlandırılmıştır. Yapı malzemelerinin belli standatlar getirilmesi amacıyla 7116 sayılı kanunla "İmar ve İskan Bakanlığı" kurulmuştur [77]. İmar çalışmalarının yanı sıra afet sonrası arama-kurtarma esaslarının belirlenmesi, ilkyardım eğitimi, sivil savunma örgütlerinin koordineli çalışması, yangın ve sel müdahalelerin yapılması hususunda 1958'de 7126 sayılı Sivil Savunma Kanunu yürürlüğe girmiştir [78]. Bir diğer kanun ise 2290 sayılı "Belediye Yapı ve Yolları Kanunu" ile yerel yönetimlere belli görevler verilmeye başlanmıştır. 1933 yılında yürürlüğe giren bu kanun daha sonra kapsamı

genişletilerek 1959 yılında 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyle Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanun" kapsamında afet yönetim evrelerinin her aşamasında önemli sorumluluklar verilmiştir. Bu kanun Afetler Kanunu olarak da bilinmektedir ve günümüzde de yürürlüktedir [79].

Afet yönetimi politakalarının en önemli dönemi 1999-2009 arasıdır. Türkiye'de döüm noktası sayılabilecek 17 Ağustos 1999 Koceli Gölcük (Marmara) Depreminden sonra Kanun Hükmünde Kararname ile "Türkiye Acil Durum Yönetimi Başkanlığı" kurulmuştur [80]. 600 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile söz konusu birimin adı "Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü" olarak değiştirilmiştir [81]. Afet yönetimi belirli aralıkla kanun ve yönetmelikle teşkilat yapısını oluşturmaya devam etmiştir. Türkiye'de afet yönetiminin en üst merkezi olarak kabul edilen Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 2017 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin kabul edilmesiyle İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır [82].

2.8. Afetlerde Yerel Yönetimin Rolü

Ülkemizde 1982 Anayasası'na göre iki tür yönetimden bahsedilmiştir. Buna göre "*…merkezden yönetim ve yerinden yönetim esaslarına…"* şeklindedir [83]. Yerel yönetimler halka en yakın resmi kuruluşlardır. Yönetimin önemli yapı taşlarından olan kamusal faaliyetlerin etkin ve verimli şekilde halka aktarılmasını geri dönüşlerin hızlıca çözümlenmesi noktasında oluşturulmuş birimlerdir [84].

Türkiye'de farklı türlerde gerçekleşen gündelik hayatı sekteye uğratan yıkıcı afetlerin yönetiminde bölgeye hizmet sunan kamu teşkilatları, özel sektör temsilcileri, yerel halk, sivil toplum kuruluşları gibi çeşitli aktörlerin katılımıyla gerçekleşir. Afet yönetiminin her kademesinde bölgeye hâkim olan yerel yöneticiler, halkın ihtiyaçlarını hızlı ve doğru tespit edilmesini, sorunlara çözümler üretmek yeni stratejiler geliştirmeleri afetin her aşamasında oldukça önemli görevlerin başında gelmektedir.Buna ek olarak 1999 yılında yaşanan büyük depremler bir milat olarak kabul edilerek afetlerde yerel yönetimlerin daha fazla sorumluluklar alması yasa ve kanunlarla netleştirilmiştir [85, 86].

Afet yönetim aşamalarında ortak alanların düzenlenmesi, yardımların ulaştırılması, kaynakların doğru kullanılması gibi birçok konu yerel yönetimlerin

görevlerindendir[87]. Ülkemizde bütünleşik afet yönetim modeli çerçevesinde il kademelerinde sevk ve idaresinden sorumlu yerel yönetim birimi validir.

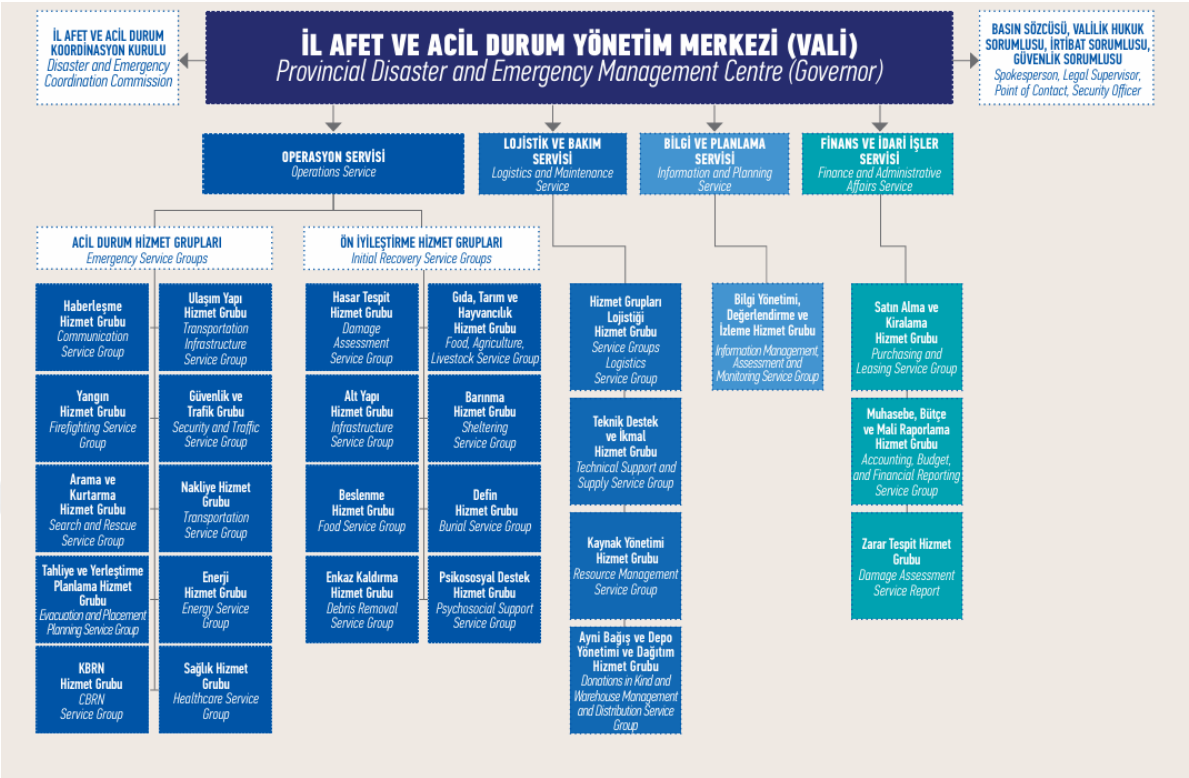

Şekil 2. 7 Yerel Afet Müdahale Planı Organizasyon Şeması [16].

2.9. Afyonkarahisar'ın Afet Geçmişi

Afyonkarahisar, 38° 45' kuzey enlemi ile 30° 32' doğu boylamı arasında yer alır ve topoğrafyasında dağlar ile platolar ağırlıkta olan bir yapıya sahiptir. Afyonkarahisar, 14.230 km²'lik yüzölçümüyle Türkiye'nin 81 ili içinde 13. sırada bulunmaktadır. Afyonkarahisar, Kuzey ve Doğu Anadolu Fay Zonu ile çevrili, yılda ortalama 21 mm hızla batıya hareket eden Anadolu Plakası üzerinde yer alır. İlin bulunduğu bölge, Akşehir-Simav Fay Sistemi, Çivril Graben Sistemi ve Isparta dış açısının kesiştiği, Batı Anadolu'nun önemli tektonik alanlarından biridir. Ayrıca, Afyonkarahisar ile Akşehir arasında yaklaşık 150 km uzunluğundaki Afyon-Akşehir Grabeni (AAG) de bu bölgede yer alır [88-90].

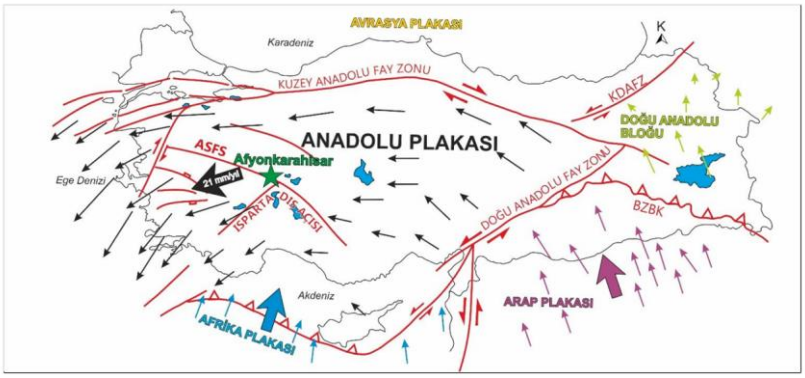

Şekil 2. 8 Türkiye'nin Neotektonik Yapılarını Gösteren Harita [91].

2012 yılında güncellenen Türkiye Diri Fay Haritasında "Sultandağı Fayı" adı altında, diri fay olarak haritalanmıştır [92].

Tablo 2.1 Afyon-Akşehir Graben'de kaydedilen tarihi ve aletsel depremler [93].

No	Tarih	Koordinat Enlem-Boylam	Etkilenen Yer	Yoğunluk	Büyüklük
1	94	38.75-30.50	Afyonkarahisar	VIII	?
2	530	38.65-31.10	Polybotus (Bolvadin)	?	?
3	1766 veya 1767	38.50-30.50, 38.53-30.55	Afyonkarahisar, Şuhut	VII	?
4	1795	38.76-30.50	Afyonkarahisar	VIII	?
5	1862, Ekim 16 veya 1862, Kasım 3	38.80-30.50 38.50-30.30	Afyonkarahisar, Şuhut	VIII veya X	6.1-6.5
6	1866	38.28-31.90 38.30-31.90	Ilgın	VI	?
7	1873, Ekim 1	38.76-30.55	Afyonkarahisar	VI	
8	1876 Mayıs 13	38.80-30.50 38.15-30.20	Afyonkarahisar	IX	6.7
9	1885, Aralık 2 veya 1885, Kasım 28	38.75-30,55	Afyonkarahisar	?	?
10	1886, Aralık 2	38.75-30,55	Afyonkarahisar	?	?
11	1911	38.5-29.5	Afyonkarahisar,Bolvadin , Çay, Akşehir	VIII	?
12	1914	38.65-31.10	Bolvadin	VII	?
13	1921, Eylül 26	38.38-31.75	Argıthanı, Akşehir	VIII	5.9
14	1928, Kasım	38,76-30,53	Afyonkarahisar	V	?
15	1934, Haziran 19	38.70-30.00	Afyonkarahisar, Uşak	VII	5.3-5.9
16	1934, Kasım 19	38.76-30.53	Afyonkarahisar	V	?
17	1940, Şubat 29	38.76-30.50	Afyonkarahisar	VII	6,0
18	1941. Ocak 29	38.76-30.50	Afyonkarahisar	V	?
19	1942, Ocak 18	38.76-30.50	Afyonkarahisar	V	?
20	1946, Şubat 21	38.35-31.78	Argıthanı, Akşehir	VIII	5.7
21	2000, Aralık 15	38.59-31.16	Sultandağı	-	6.0
22	2002, Şubat 3	38.58-31.25	Çay, Sultandağı	-	6.3
23	2002, Şubat 3	38.69-30.84	Çay, Kadıköy	-	6.0

Afyonkarahisarın geçmişte yaşadığı afetler (Tablo 2.1) verilmiştir.Yakın sayılabilecek tarihte Maltepe ve Çay bölgelerinde yüzey kırılmalarına neden olan iki yıkıcı deprem, 3 Şubat 2002 tarihinde sırasıyla 6,3 ve 6,0 büyüklüklerinde meydana gelmiştir [93].

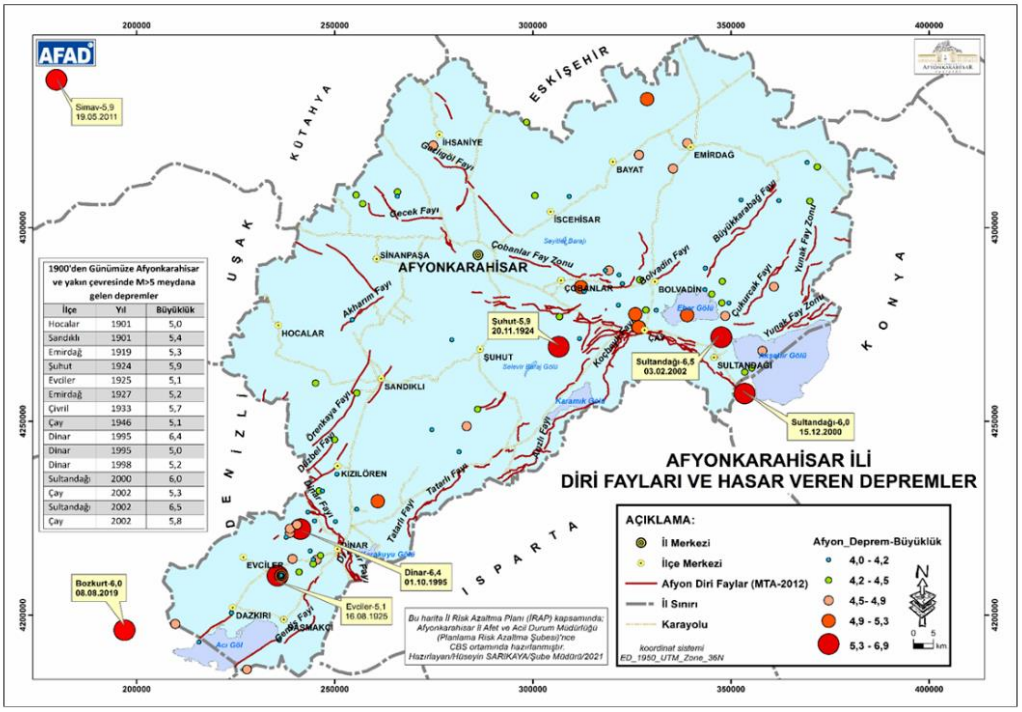

Şekil 2. 9 Afyonkarahisar İlinin Türkiye Diri Fay Haritasındaki Durumu [91].

Afyonkarahisar ilinin geçmişte yaşadığı afetleri dikkatli incelediğimizde 15 Aralık 2000 tarihinde Sultandağı bölgesinde 6.0 büyüklüğünde yıkıcı deprem olduğu görülmüştür. Afyonkarahisar'a yakın bölgelerde oluşan depremlerden de etkilendiği görülmüştür. 21 Şubat 1946 yılında meydana gelen Argıthanı ve Akşehir yakınlarında meydana gelen 5.7 büyüklüğünde depremler kayıtlara geçmiştir [94, 95]. Afyonkarahisar İl Afet Risk Azaltma Planı çerçevesinde, mevcut yerleşim alanları, altyapı sistemleri ve bina stoku, ilin maruz kaldığı tehlike ve riskler doğrultusunda incelenmiştir. İlk sırada deprem yer alırken, meteorolojik (sel/su baskını, dolu, fırtına) ve iklim değişikliği (kuraklık) kaynaklı tehlikeler takip etmektedir [91, 96-98].

Şekil 2. 10 Afyonkarahisar İlindeki Öncelikli Tehlikeler [91].

Sonuç olarak, Afyonkarahisar doğal afetler açısından çok boyutlu bir risk profiline sahiptir. Depremler başta olmak üzere, sel, heyelan, kuraklık ve diğer afetlere karşı hem yerel yönetimlerin hem de halkın bilinçli ve hazırlıklı olması büyük önem taşımaktadır. Afet riskinin azaltılması için etkin bir şehir planlav ması, yapı güvenliği ve çevresel yönetim stratejileri uygulanması gereklidir.

3. GEREÇ ve YÖNTEM

3.1 Araştırmanın Amacı ve Şekli

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde yerel yönetimde çalışan personellerin psikolojik hazırlık ve hazırbulunuşluk konusunda ayrı ayrı yapılmış çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Ancak afet tehdidi için psikolojik hazırlık ve hazırbulunuşluk konularını birlikte ele alınan çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu araştırmada afete müdahalede görev alan valilik çalışanlarının psikolojik hazırlıklarının afete hazırbulunuşlukları ile ilişkisinin saptanması amaçlanmıştır. Bu çalışmada afet hazır bulunuşluklarıyla psikolojik hazırlık arasında ilişki kurarak afete yönelik çalışmalarda eksikliklerin giderilmesi ve çalışmaların arttırılması ülkemizin afete hazır bulunuşluk düzeylerinin iyileştirilmesi, kurum politiklarının düzenlenmesi ve dolayısıyla literatüre faydalı bir çalışma olması amaçlanmaktadır. Şentuna, B., ve Çakı, F. (2020) [99] tarafından geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan "Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği" (AHÖ) ve Türkdoğan vd. [100] tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan "Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği" kullanılarak valilik çalışanlara uygulanması yönünden tanımlayıcı ve kitlesel tipte bir araştırma gerçekleştirilmiştir.

3.2. Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Araştırmanın amacından yola çıkarak 5 adet araştırma sorusu belirlenmiştir. Belirlenmiş olan araştırma soruları şu şekilde ifade edilmiştir.

- Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri ne seviyededir?
- Valilik çalışanların afet hazırbulunuşluk düzeyleri ne seviyededir?
- Valilik çalışanlarının afet tehdid için psikolojik hazırlık düzeyleri demografik değişkenlere istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık ile afet hazır bulunuşluk arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Bu çalışma hipotezleri konuyla ilgili literatür dayanak alınarak geliştirilmiştir. Araştırma hipotezleri şu şekildedir:

H1: Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık ile afet hazır bulunuşluk düzeyleri arasıda anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H2: Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri demografik değişkenlere göre istatiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.
H3: Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri demografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

3.3. Araştırma Değişkenleri

Bağımsız Değişken:

- Valilik çalışanlarının demografik özellikleri

Bağımlı Değişken:

- Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyi
- Valilik çalışanlarının afet hazır bulunuşluk düzeyi

3.4.Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Araştırma, Şubat- Mart 2024 tarihleri arasında Afyonkarahisar Valiliğinde yapıldı. Veriler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle toplandı.

3.5.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini, Afyonkarahisar Valiliğinde görev yapan toplam 185 çalışandan oluşmaktadır. Araştırma örneklemine girecek çalışan sayısı evreni bilinen örneklem hesabıyla bulundu (Şekil 3.1). Minimum örneklem büyüklüğü tip 1 hata payı %5, güven aralığı %95 alınarak 106 valilik çalışanı olarak hesaplandı. Araştırmaya dahil edilecek valilik çalışanları basit rastgele örneklemle seçildi. Araştırmanın sonunda toplam 142 valilik çalışanı çalışmaya alındı.

$$n = \frac{N.t^2.p.q}{d^2(N-1) + t^2.p.q}$$

Şekil 3. 1. Evreni bilinen örneklem hesabı.

N= Evrendeki birey sayısı

n = Örnekleme alınacak biray sayısı

p = İncelenecek olayın görülüş sıklığı

q = İncelenecek olayın görülmeyiş sıklığı

t = Belirli serbestlik derecesine ve saptanan yanılma düzeyine t tablosunda bulunan teorik değeri

d = Olayın görülüş sıklığına göre örneklem hatası

3.6.Araştırmaya Dahil Olma ve Dışlanma Kriterleri

Araştırma kapsamında alınacak katılımcıların;

1. Afyonkarahisar Valiliğinde çalışan olmak
2. Çalışmaya katılmayı kabul etmek
3. Paylaşılan anketi doldurmak

4. Soru formlarını anlayabilme ve yanıtlayabilme yeterliliğine sahip olmak
5. Çalışmaya dahil edilmek için cinsiyet veya yaş kriteri aranmayacaktır.

Araştırmaya dahil olma kriterlerini karışılamayan ve araştırmaya katılmaya gönüllü kabul etmeyen kişiler araştırma dışında tutulmuştur.

3.7.Verilerin Toplanması

Afyonkarahisar Valiliğinde görevli 185 personel bulunmaktadır. 185 personelin 142'üne ulaşıldı, 142 personele yüz yüze görüşme yönetimi ile araştırmacı tarafından anket uygulandı. Anket çalışmasına 21 çalışan kurum dışı görevlendirme, 15 çalışan çalışmanın yapıldığı tarihlerde kurumda olmaması ve 5 kişi çeşitli gerekçelerle çalışmaya katılmak istememelerinden dolayı araştırma dışı kalmıştır. Araştırmacı tarafından, tüm valilik çalışanlarına çalışmanın amacı açıklandı, bilgilendirme yapıldı ve sözlü onamları alındı. Verilerin toplanması için bir valilik çalışanına yaklaşık 15 dakika zaman ayrıldı.

3.8.Veri Toplama Araçları

Araştırma verilerinin toplanmasında 16 maddelik Demografik Bilgi Formu, 21 maddelik Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği (ATPHÖ) ve 13 maddelik Afet Hazır bulunuşluk Ölçeği (AHBÖ) kullanıldı.

3.8.1. Demografik bilgi formu

Demografik Bilgi Formu, literatür taraması sonucunda araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, 16 maddeden oluşmaktadır. Bu formda katılımcıların cinsiyet, yaş, medeni durum, aile yapısı, çocuk sayısı, eğitim durumu, kurumdaki görev süresi, yaşadığı yer, evin ruhsatı, daha önce afet yaşama durumu, herhangi bir afette yakınları kaybetme durumu, afetlere yönelik bir eğitim alma durumu, tanı almış hastalık, afet çantası bulundurma ile ilgili sorular yer almaktadır. (Ek: A)

3.8.2. Afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeği

2020 yılında Jim McLennan vd. [101] tarafından geliştirilen, Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 2023 yılında Türkdoğan vd. [100] tarafından yapılan Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği (ATPHÖ), 4'lü Likert ölçeğinin

(1 = Benim için hiç doğru değil; 2 = Benim için pek doğru değil; 3 = Benim için orta derecede doğru; ve 4 = Benim için kesinlikle doğru) kullanıldığı dört alt boyuttan oluşmaktadır (Ek: AA) Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimini içeren 13 madde, Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimini içeren 7 madde, Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimini içeren 3 madde olmak üzere 21 madde bulunmaktadır. Ölçekte hiçbir madde tersten puanlanmamaktadır. Ölçeğin en düşük puanı 21, en yüksek puanı ise 84 olarak değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan afete müdahale öz-yeterliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışmasında cronbach alfa kat sayısı 0,95 olarak belirlenmiştir. Cronbach alfa iç tutarlılık değerleri dört alt ölçek için sırasıyla 0.91, 0.93 ve 0.83 olarak belirlenmiştir. Bu durumda ATPHÖ'nün oldukça güvenilir olduğu görülmektedir.

3.8.3. Afet hazırbulunuşluk ölçeği

2020 yılında Şentuna vd. [99] tarafından geliştirilen 13 maddelik Afet ve Hazır Bulunuşluk Ölçeği (AHBÖ) güvenilir bir ölçek aracı olduğu göstermektedir. 4'lü Likert tipinin kullanıldığı bir ölçektir. Ölçekteki mad deler (Kesinlikle evet: 3 21-4.00, Evet: 241-3.20, Hayır: 1.61-2.40, Kesinlikle hayır: 0.81-1.60:) alacak şekilde puanlandırılmıştır. Başta 26 olan soru sayısı, 15'e indirilmiştir. Ölçeğin tamamından alınabilecek en alt puan 15, en üst puan 60 olmuştur. Ölçeğin 13 maddesinin güvenilirliği için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplamıştır. İç tutarlılık katsayısının 0,82 olduğu gözlemlenmiştir. Madde silinmesi halinde alpha değerinin yükseleceğine dair bir durum gözlenmemiştir. Elde edilen değerler, bu ölçeğin Afet ve Hazır Bulunuşluk Ölçeği (AHBÖ) güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

3.9. Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Çalışmadaki nitel değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler sayı ve yüzde olarak, nicel değişkenlere ait tanımlayıcı istatistikler ortalama, standart sapma, medyan, minimum ve maksimum olarak verilecektir. Nitel değişkenler arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesinde Pearson ki kare, Fisher kesin ki kare veya Fisher Freeman Halton testleri kullanılacaktır. Çoklu karşılaştırmaların değerlendirilmesinde Bonferroni düzeltmesi kullanılacaktır. Nicel değişkenlerin normal dağılıma uygunlukları Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirilecektir. İki bağımsız grubun ortalama karşılaştırmasında student t testi, ortanca karşılaştırmasında Mann Whitney U testi

kullanılacaktır. ikiden fazla grubun ortalama karşılaştırmasında tek yönlü varyans analizi, ortanca karşılaştırmasında Kruskall Wallis testi kullanılacaktır. Çoklu karşılaştırmalarda Tukey ve Dunn testlerinden yararlanılacaktır. Ölçek alt puanları ve ölçek sorularının güvenilirliği Cronbach alpha katsayısı ile değerlendirildi. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınacak, hesaplamalarda SPSS(version 26) paket programı kullanılacaktır.

Bağımsız değişkenlere ilişkin alt seçeneklerin işaretleme sıklığına bakıldı ve istatistiksel anlamda yeterli sıklıkta olmayan gruplar, uygun gruplarla birleştirildi. Buna göre;

- "Yaşadığınız Yer" değişkenine göre 'kira', 'kendi evi've 'lojman' şeklindeki kategoriler birleştirilerek 'kira' ve 'kendi evi' kategorileri oluşturuldu.
- "Eğitim Düzeyi" değişkenine göre "ilkokul", "ortaokul", "lise", "üniversite" ve "lisansütü" şeklindeki kategoriler birleştirilerek "lise", "üniversite" ve "lisansüstü" kategorileri oluşturuldu.

3.10. Araştırmanın Etik Yönü ve Uygulaması

- "Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği" nin, çalışmada kullanılması için Ceren Türkdoğan Görgün'den e-mail yoluyla izin alındı (Ek: A)
- " Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği" nin, çalışmada kullanılması için Barış Şentuna'dan e-mail yoluyla izin alındı (Ek: B)
- Araştırmanın yürütülebilmesi için Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Rektörlüğü Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul'undan 14/02/2024 tarih 142771 sayılı etik onay alındı (Ek: C)
- Araştırmanın yürütülebilmesi için Afyonkarahisar Valiliğinden 23/01/2024 tarih 137809 sayılı etik onayı alındı (Ek: D)
- Araştırmaya dahil birimlerde, valilik çalışanları araştırma hakkında bilgilendirildi, çalışmanın amacı açıklandı ve gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul ettiklerine dair online ve sözlü olarak onamları alındı. (Ek: E)

3.11. Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları

Araştırmanın güçlü yönleri;

- Araştırmanın 12 aylık bir dönemi kapsayacak şekilde uzun bir sürece yayılması,
- Araştırmacının araştırmayı kendi doğal ortamında yürütecek sürecin içerisinde yer alması,
- Araştırma sürecinin aynı kurumda çalışan bir uzman tarafından izlenmesi ve araştırmanın süreçlerine katkıda bulunması,
- Valilik çalışanların psikolojik hazırlık ve afet hazır bulunuşluklarına ilişkin çalışmalar ulusal ve uluslararası alanda az sayıda oldığundan, bu araştırmanın konuya olan ilgiyi arttıracağı ve daha fazla çalışma yapılmasını sağlayacağı düşünülmesi araştırmanın güçlü yönleri olarak sıralanabilir.

Araştırmanın sınırlılıkları;

- Araştırmada kullanılan ölçekler, Afyonkarahisar Valiliği'nde çalışan personelleri kapsamakta olup diğer kurumlarda çalışan personellerin dahil edilmemesi,
- Araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre belirlenmiş olup, veriler valilik çalışanlarının anker formundaki sorulara verdikleri cevaplarla sınırlı olması,

Çalışma grubunun bazı demografik özellikler bakımından dengeli dağılım göstermemesi araştırmanın sınırlılıkları arasındadır.

4. BULGULAR

Bu bölümde valilik çalışanların demografik özellikleri, Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği puan ortalamaları, Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği puan ortalamaları, sosyodemografik özelliklerine göre Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği ve Afet Hazırbulunuşluk Ölçeği puan ortalamalarına ilişkin bulgular yer almaktadır.

4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan gönüllü bireylerin yaş aralığı 22-64 arasında olup, ortalama yaş 37,82±9,35'dur. Valilik çalışanlarının deneyim süresi ise 1 ila 40 yıl arasında değişmekte olup, ortalama 10,75±8,94 yıldır. Cinsiyet dağılımını incelediğimizde katılımcıların %59,9'ü (n=85) erkek, %40,1'i (n=57) kadın olmak üzere toplam 142 valilik çalışanı ile yapılmıştır. Katılımcıların %71,8'i (n=102) evli, %28,2'si (n=40) bekar olduğu görülmüştür. Katılımcıların %11,3'ü (n=16) geniş aile, %88,7'si (n=126) çekirdek aileye sahiptir. Katılımcıların %35,21'i (n=50) çocuk sahibi değildir, %21,12'si (n=30) bir çocuğa sahipken, %28,16'sı (n=40) iki çocuğa sahipken, %15,49'u (n=22) üç ve üzeri çocuk sahibidir. Katılımcıların %23,9'u (n=34) lise, %64,8'i (n=92) üniversite, %11,3'ü (n=16) lisansüstü mezunudur. Katılımcıların %35,3'ü (n=50) kira, %64,7'si (n=92) kendi evinde yaşamaktadır. Katılımcıların %89,4'ü (n=127) apartman, %10,6'sı (n=15) müstakil evde oturmaktadır. Katılımcıların evlerinin ruhsatı %28,2'si (n=40) 2000 yılı öncesi, %71,8'i (n=102) 2000 yılı sonrasına aittir. Katılımcıların %12'si (n=17) herhangi bir afette bir yakınını kaybetmiş, %88'i (n=125) herhangi bir afette yakınını kaybetmemiştir. Katılımcıların

%14,8'i (n=21) afet çantasına sahipken, %85,2'si (n=121) afet çantasına sahip değildir (Tablo 4.1).

Tablo 4.1. Demografik Özelliklere İlişkin Dağılımlar.

Değişkenler	**Medyan (Min- Maks)**	**Ort ± SS**
Yaş	22-64	37,82±9,35
Kurumdaki Deneyim Süresi	1-40	10,75±8,94
Değişkenler	**n**	**%**
Cinsiyet		
Erkek	85	59,9
Kadın	57	40,1
Medeni Durum		
Evli	102	71,8
Bekar	40	28,2
Aile Yapısı		
Geniş Aile	16	11,3
Çekirdek Aile	126	88,7
Çocuk Sayısı		
0	50	35,21
1	30	21,12
2	40	28,16
3+	22	15,49
Eğitim Düzeyi		
Lise	34	23,9
Üniversite	92	64,8
Lisansüstü	16	11,3
Yaşadığınız Yer		
Kira	50	35,3
Kendi Evi	92	64,7
Yaşadıkları Yerin Türü		
Apartman	127	89,4
Müstakil	15	10,6
Evin Ruhsatı		
2000 yılı öncesi	40	28,2
2000 yılı sonrası	102	71,8
Afette yakın kaybetme		
Evet	17	12,0
Hayır	125	88,0
Afet Çantası		
Evet	21	14,8
Hayır	121	85,2
Toplam	142	100

4.2. Yaşadıkları Afetlere İlişkin Dağılımlar

Tablo 4.2. Yaşadıkları Afetlere İlişkin Dağılımlar.

Değişkenler		**n**	**%**
Daha önce afette yaşama durumu	Evet	54	38,0
	Hayır	88	62,0
Yaşadıkları afetler (*n= 54*)	Deprem	44	31,0
	Sel	4	2,8
	Yangın	2	1,4
Toplam		54	100

Valilik çalışanlarının %38'i (n=54) şu ana kadar en az bir kere afetle ile karşılaştıklarını belirtirken, %62'si (n=88) herhangi bir afetle karşılamadıklarını belirtmişlerdir. Valilik çalışanlarının %31'i (n=44) deprem, %2,8'i (n=4) sel, %1,4 (n=2) yangın afetlerini yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 4 kişi daha önce afet yaşama durumları sorusuna evet demesine rağmen yaşadıkları afetleri belirtmemişlerdir (Tablo 4.2).

4.3 Afetlere Yönelik Eğitimlere İlişkin Dağılımlar

Tablo 4.3. Afetlere Yönelik Eğitimlere İlişkin Dağılımlar**.**

Değişkenler		**n**	**%**
Afetlere yönelik bir eğitim alma durumu	Evet	36	25,4
	Hayır	106	74,6
Aldıkları eğitimler (*n= 33*)	Temel Arama Kurtarma	6	4,2
	İlkyardım	6	4,2
	Yangın	3	2,1
	Defin	1	0,7
	Afet Farkındalık Eğitimi	15	10,6
	KBRN	2	1,4
Toplam		33	100

Valilik çalışanları %25,4'ü (n=36) afetlere yönelik en az bir eğitim aldıklarını belirtirken, %74,6'sı (n=106) afetlere yönelik bir afet almadıklarını belirtmiş olup, %4,2'si (n=6) temel arama kurtarma, %4,2'si (n=6) ilkyardım, %2,1'i (n=3) yangın,

%0,7'si (n=1) defin, %10,6'sı (n=15) afet farkındalık eğitimi, %1,4'ü (n=2) KBRN eğitimi aldıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan 3 kişi afetlere yönelik eğitim alma durumları sorusuna evet işaretlemelerine rağmen aldıkları eğitimleri belirtmemişlerdir(Tablo 4.3).

4.4. Afet Tehdidi İçin Psikolojik Hazırlık Ölçeği Puan Ortalamaları

Tablo 4. 4 : ATPHÖ Puan Ortalamalarına İlişkin Dağılımlar.

	n	**Min-Max**	**$\bar{x}$ ±SS**	**Cronbach Alfa**
Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi	142	12-36	26,26±5,32	0,91
Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi	142	3-12	8,90±2,01	0,93
Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi	142	9-36	26,46±6,06	0,83
ATPHÖ	142	29-84	61,62±11,41	0,91

Yapılan betimsel analiz sonucunda valilik çalışanlarının Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği'nin Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi alt boyutundan aldıkları ortalama puan 26,26±5,32 olarak bulunurken, Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi alt boyutundan aldıkları ortalma puan 8,90±2,01, Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi alt boyutundan aldıkları ortalama puan 26,46±6,06 ve toplam ATPHÖ ortalama puan ise 61,62±11,41 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar doğrultusunda valilik çalışanlarının ATPHÖ alt boyutları ve toplam puan ortalamaları ölçek puan ortalmasının üzerinde görülmektedir. Bununla birlikte ölçeğin tamamanın Cronbach alfa değeri 0.91 olarak belirlenmiştir. Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi alt boyutunun Cronbach alfa değeri 0.91, Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi alt boyutunun Cronbach alfa değeri 0.93, Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi alt boyutunun Cronbach alfa değeri 0.83 olarak belirlenmiştir (Tablo 4.4).

4.5. Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği Puan Ortalamarı

Tablo 4.5: AHBÖ Puan Ortalamalarına İlişkin Dağılımlar.

	n	Min-Max	x̄ ±SS	Cronbach Alfa
Afet Fiziksel Koruma	142	5-20	11,57±2,24	
Afet Planlama	142	3-12	7,03±1,93	
Afet Yardım	142	3-12	8,71±1,65	
Afet Uyarı Sistemleri	142	2-8	4,48±1,24	
AHBÖ	142	13-52	31,79±5,07	

Yapılan betimsel analiz sonucunda valilik çalışanlarının Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği'nin afet fiziksel koruma alt boyutundan aldıkları ortalama puan 11,57±2,24 olarak bulunurken, afet planlama alt boyutundan aldıkları ortalma puan 7,03±1.93, afet yardım alt boyutlarından aldığı ortalama puan 8,71±1.65, afet uyarı sistemleri alt boyutlarından aldıkları ortalama puan 4,48±1.24, ve toplam AHBÖ ortalama puan ise 31,79±5,07 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar doğrultusunda valilik çalışanlarının AHBÖ alt boyutları ve toplam puan ortalamaları ölçek puan ortalamasının üzerinde görülmektedir (Tablo 4.5).

Tablo 4.4: Demografik Özelliklere Göre ATPHÖ'nün Dağılımı.

Değişkenler	Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi		Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi		Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi		ATPHÖ Toplam	
	ORT±SS	Medyan (Min-Max)	ORT±SS	Medyan (Min-Max)	ORT±SS	Medyan (Min-Max)	ORT±SS	Medyan (Min-Max)
Cinsiyet [a]								
Kadın	25.89±4,91	26 (15-36)	08.68±1,97	9 (3-12)	24,77±6,66	26 (9-36)	59,35±11,31	59 (31-84)
Erkek	26,51±5,59	27 (12-36)	9,05±2,03	9 (4-12)	27,59+5,36	27 (13-36)	63,14+11,28	63 (29-84)
p	0,325		0,345		**0,016***		**0,050***	
Medeni Durum [a]								
Evli	26,48 ±5,42	27 (12-36)	8,81±2,08	9 (3-12)	26,46±6,53	27 (9-36)	61,75±12,33	62 (29-849)
Bekar	25,70±5,08	26 (16-39)	9,13±1,81	9 (4-12)	26,45±4,72	26 (13-36)	61,28±8,76	61 (35-77)
p	0,378		0,488		0,451		0,575	
Aile Yapısı [a]								
Geniş Aile	25,31±4,60	26 (17-35)	9±1,78	9 (5-12)	25,38±4,70	25,50 (18-35)	59,69±9,51	59,50 (40-77)
Çekirdek Aile	26,38 ± 5,41	27 (12-36)	8,89±2,04	9 (3-12)	26,60±6,21	27 (9-36)	61,87±11,63	62 (29-84)
p	0,329		0,898		0,217		0,366	
Eğitim Düzeyi [b]								
Lise	25,56±5,56	26,50 (12-35)	9,15±2,19	9 (5-12)	28,09±5,64	29 (17-36)	62,79±10,89	63,5 (37-81)
Üniversite	26,36±5,19	26 (12-36)	8,88± 1,94	9 (3-12)	26,09±6,10	27 (9-36)	61,33±11,51	61,5 (29-84)
Lisansüstü	27,19 ±5,74	26 (17-36)	8,50±2,03	9 (4-12)	25,13±6,33	26,5 (9-36)	60,81±12,42	61 (31-84)
p	0,704		0,453		0,172		0,622	
Yaşadıkları Yer [a]								
Kira	25,98±5,33	25 (12-36)	8,98±1,96	9 (4-12)	26,43±6,01	27 (10-36)	61,39±10,94	62 (29-84)
Kendi Evi	26,41±5,34	27 (12-36)	8,86±2,04	9 (3-12)	26,47±6,11	62 (31-84)	61,74±11,70	62 (31-84)
p	0,566		0,787		0,848		0,706	
Yaşadıkları Yerin Türü [a]								
Apartman	26,21±5,28	26 (12-36)	8,84±2,01	9 (3-12)	26,44±6,20	27 (9-36)	61,50±11,43	62 (29-84)
Müstakil	26,67±5,81	26 (15-35)	9,40±2,02	10 (5-12)	26,60±4,89	26 (18-35)	62,67± 11,54	64 (40-81)
p	0,675		0,256		0,722		0,635	

Tablo 4.5 (Devam): Demografik Özelliklere Göre ATPHÖ'nün Dağılımı.

Değişkenler	Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi		Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi		Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi		ATPHÖ Toplam	
	ORT±SS	Medyan (Min-Max)	ORT±SS	Medyan (Min-Max)	ORT±SS	Medyan (Min-Max)	ORT±SS	Medyan (Min-Max)
Evin Ruhsatı [a]								
2000 yılı öncesi	26,68±5,31	27 (15-35)	8,98±1,98	9 (4-12)	27,38±4,04	27 (17-36)	63,03±9,07	63 (43-81)
2000 yılı sonrası	26,10±5,34	26 (12-36)	8,87±2,03	9 (3-12)	26,10±6,67	27 (9-36)	61,07±12,20	61,5 (29-84)
p	0,431		0,769		0,299		0,320	
Daha Önce Afet Yaşama Durumu [a]								
Evet	25,70±6,51	25,5 (12-36)	9,06±2,19	9 (4-12)	26,44±6,40	27 (9-36)	61,20±13,43	60,5 (29-84)
Hayır	26,60±4,44	27 (15-36)	8,81±1,89	9 (3-12)	26,47±5,87	27 (9-36)	61,88±10,04	62 (31-81)
p	0,266		0,611		0,985		0,694	
Daha Önce Afette Yakınını Kaybetme Durumu [a]								
Evet	25±6,58	25 (17-33)	8,50±1	9 (7-9)	22,25±8,18	26 (10-27)	55,75±11,32	56 (43-68)
Hayır	26,3 ±5,30	26,5 (12-36)	8,91±2,03	9 (3-12)	26,58±5,98	27 (9-36)	61,79±11,40	62 (29-84)
p	0,639		0,520		0,240		0,297	
Afetlere Yönelik Eğitim Alma Durumu [a]								
Evet	29,42±5,38	30 (15-36)	9,44±1,93	9,5 (6-12)	28,14±5,08	27,5 (18-36)	67±11,05	69 (43-84)
Hayır	25,19±4,88	26 (12-36)	8,72±2,01	9 (3-12)	25,89±6,27	27 (9-36)	59,79±10,99	60 (29-81)
p	<0,001*		0,066		0,069		0,001*	
Tanı Almış Olduğu Hastalık Durumu [a]								
Evet	25,88±7,35	27 (12-36)	9,06±2,04	9 (4-12)	26,18±5,37	27 (13-36)	61,12±13,82	65 (29-84)
Hayır	26,31±5,02	26 (12-36)	8,88±2,01	9 (3-12)	26,50±6,16	27 (9-36)	61,69±11,10	62 (31-84)
p	0,985		0,658		0,786		0,995	
Afet Çantası Bulundurma [a]								
Evet	29,48±6,60	32 (12-36)	9,71±1,61	9 (6-12)	29,10±5,60	28 (17-36)	68,29±12,69	71 (37-84)
Hayır	25,70± 4,89	26 (12-36)	8,76±2,04	9 (3-12)	26±6,04	27 (9-36)	60,46±10,81	61 (29-84)
p	0,003*		0,042*		0,036*		0,002*	

4.6 Demografik Özelliklere Göre ATPHÖ'nün Dağılım

Demografik bilgilere göre ATPHÖ alt boyutlarından alınan puanların karşılaştırılması Tablo 4.6'da sunulmuştur.

- Erkek valilik çalışanların Kişinin Sosyal Çevresi Yönetimi alt boyutu puan ortalaması (27,59+5,36), kadın valilik çalışanlardan (24,77±6,66) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,016$).
- Erkek valilik çalışanların ATPHÖ puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur ($p<0,050$). Diğer alt boyutları olan Dış Durumsal Çevre Bilgisi Yönetimi ve Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi kadın ve erkek valilik çalışanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının medeni durumu ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının aile yapısı ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının eğitim durumu ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının yaşadıkları yer ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının yaşadıkları yerin türü ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının evin ruhsatı ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının daha önce afet yaşama durumu ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).

- Valilik çalışanlarının daha önce afetlerde bir yakınını kaybetme durumu ile ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p>0,05$).
- Afetlere yönelik eğitim alan valilik çalışanları incelendiğinde ATPHÖ ölçeğinin Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi alt boyut puan ortalaması (29,42±5,38) iken afetlere yönelik eğitim almayan valilik çalışanları (25,19±4,88) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,001$).
- Afetlere yönelik eğitim alan valilik çalışanları ATPHÖ ölçeğinin toplam puan ortalaması (67±11,05) iken, eğitim almayan çalışanların ile (59,79±10,99) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,001$)
- Valilik çalışanlarının tanı almış hastalık durumlarına bakıldığında ATPHÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (Her biri için $p >0,05$).
- Afet çantasına sahip olan valilik çalışanları incelendiğinde ATPHÖ ölçeğinin Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi alt boyut puan ortalaması (29,48±6,60) iken, afet çantasına sahip olmayan valilik çalışanları (29,48±6,60) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p>0,003$).
- Afet çantasına sahip olan ATPHÖ ölçeğinin diğer alt boyutu olan Kişinin Duygusal Çevre Bilgisi ve Yönetimi puan ortalaması (9,71±1,61) iken, afet çantasına sahip olmayan çalışanları (8,76±2,04) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,042$)
- Afet çantasına sahip olan ATPHÖ ölçeğinin bir diğer alt boyutu olan Kişinin Sosyal çevresinin Yönetimi puan ortalaması (29,10±5,60) iken, afet çantasına sahip olmayan valilik çalışanları (26±6,04) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,036$).
- Afet çantasına sahip olan ATPHÖ ölçeğinin toplam puan ortalaması (68,29±12,69) iken, afet çantasına sahip olmayan çalışanları (60,46±10,81) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,002$).

Tablo 4.7 Demografik Özelliklere Göre AHBÖ'nün Dağılımı.

Değişkenler	Afet Fiziksel Koruma		Afet Planlama		Afet Yardım		Afet Uyarı Sistemleri		AHBÖ Toplam	
	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)
Cinsiyet [a]										
Kadın	11,51±1,64	11 (7-17)	6,93±1,88	6 (3-12)	8,54±1,57	9 (6-12)	4,40±1,16	4 (2-8)	31,39±4,65	31 (18-49)
Erkek	11,61±2,57	11 (5-20)	7,09±1,98	7 (3-12)	8,82±1,70	9 (3-12)	4,53±1,29	4 (2-8)	32,06±6,32	32 (13-52)
p	0,849		0,729		0,215		0,518		0,544	
Medeni Durum [a]										
Evli	11,79±2,28	11,5 (5-20)	7,25±1,93	7 (3-12)	8,74±1,64	9 (3-12)	4,54±1,26	4 (2-8)	32,32±5,99	32 (13-52)
Bekar	11±2,06	11 (6-16)	6,45±1,83	6 (3-9)	8,65±1,68	9 (5-12)	4,33±1,18	4 (2-7)	30,43±4,71	30,5 (16-37)
p	**0,042***		0,070		0,647		0,460		0,225	
Aile Yapısı [a]										
Geniş Aile	11,38±1,66	11 (8-16)	6,81±2,07	6 (4-12)	8,69±1,58	9 (6-12)	4,19±1,37	4 (2-7)	31,06±3,23	31,5 (23-36)
Çekirdek Aile	11,60±2,31	11 (5-20)	7,06±1,92	6,50 (3-12)	8,71±1,66	9 (3-12)	4,52±1,22	4 (2-8)	31,88±5,95	31,5 (13-52)
p	0,532		0,410		0,741		0,292		0,698	
Eğitim Düzeyi [b]										
Lise	11,71±1,94	11 (8-17)	7,41±1,97	7,5 (4-12)	8,79±1,55	9 (6-12)	4,44±1,30	4 (2-8)	32,35±5,08	32 (23-49)
Üniversite	11,51± 2,44	11 (5-20)	6,89±1,92	6 (3-12)	8,76±1,77	9 (3-12)	4,51±1,26	4 (2-8)	31,67±6,17	31 (13-52)
Lisansüstü	11,63± 1,66	11,5 (7-14)	7±1,96	7 (3-9)	8,25±1	8 (7-11)	4,38±1,02	4 (2-6)	31,25±4,15	30 (24-38)
p	0,834		0,479		0,224		0,895		0,892	
Yaşadıkları Yer [a]										
Kira	11,22±2,46	11(5-17)	6,82±2,18	6 (3-12)	8,98±1,85	9 (5-12)	4,51±1,29	4 (2-8)	31,53±6,58	30 (16-49)
Kendi Evi	11,75±2,10	12(5-20)	7,14±1,79	7 (3-12)	8,57±1,52	9 (3-12)	4,46±1,22	4 (2-8)	31,92±5,22	32 (13-52)
p	0,069		0,229		0,227		0,825		0,603	
Yaşadıkları Yerin Türü [a]										
Apartman	11,50±2,29	11 (5-20)	7,03±2	6 (3-12)	8,72±1,69	9 (3-12)	4,46±1,27	4 (2-8)	31,72±5,94	31 (13-52)
Müstakil	12,20±1,74	12 (10-15)	7±1,30	6 (6-9)	8,60±1,24	9 (6-10)	4,60±0,91	4 (4-7)	32,40±3,20	33 (27-37)
p	0,239		0,917		0,951		0,727		0,411	

Tablo 4.7 (Devam) : Demografik Özelliklere Göre AHBÖ'nün Dağılımı.

Değişkenler	Afet Fiziksel Koruma		Afet Planlama		Afet Yardım		Afet Uyarı Sistemleri		AHBÖ Toplam	
	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)	ORT±SS	Min-Max (Medyan)
Evin Ruhsatı [a]										
2000 yılı öncesi	11,43±1,88	11 (8-17)	7,28±1,72	6,5 (4-12)	8,53±1,39	8 (6-12)	4,50±1,03	4 (2-8)	31,73±4,78	30,5 (23-49)
2000 yılı sonrası	11,63±2,37	11 (5-20)	6,93±2,01	6 (3-12)	8,78±1,74	9 (3-12)	4,47±1,31	4 (2-8)	31,81±6,05	32 (13-52)
p	0,403		0,471		0,228		0,915		0,649	
Daha Önce Afet Yaşama Durumu [a]										
Evet	11,57±2,55	11,5 (5-20)	6,94±2,09	6 (3-12)	8,70±1,73	9 (3-12)	4,44±1,32	4 (2-8)	31,67±6,36	32(13-52)
Hayır	11,57±2,05	11 (6-17)	7,08±1,84	7 (3-12)	8,72±1,61	9 (5-12)	4,50±1,19	4 (2-8)	31,86±5,30	31 (16-49)
p	0,867		0,506		0,781		0,772		0,978	
Afette Yakınını Kaybetme Durumu [a]										
Evet	11,25±1,25	11 (10-13)	7,75±0,95	7,5 (7-9)	9±1,63	9 (7-11)	4,75±0,50	5(4-5)	32,75±3,59	31,5 (30-38)
Hayır	11,58±2,26	11 (5-20)	7,01±1,95	6 (3-12)	8,70±1,65	9 (3-12)	4,47±1,25	4 (2-8)	31,76±5,76	31,5 (13-52)
p	0,624		0,227		0,705		0,418		0,582	
Afetlere Yönelik Eğitim Alma Durumu [a]										
Evet	12,39±2,53	12,5 (8-20)	7,44±2,21	7 (3-12)	9,22±1,33	9 (7-12)	4,69±1,26	4 (2-8)	33,75±6,12	33 (23-52)
Hayır	11,29±2,07	11 (5-17)	6,89±1,82	6 (3-12)	8,54±1,71	9 (3-12)	4,41±1,23	4 (2-8)	31,12±5,43	31 (13-49)
p	**0,016***		0,239		**0,024***		0,341		**0,033***	
Tanı Almış Olduğu Hastalık Durumu [a]										
Evet	11,65±2,93	12 (5-17)	6,59±2,06	6 (4-12)	9,18±1,70	9 (5-12)	4,41±1,46	4 (2-8)	31,82±6,95	33 (16-49)
Hayır	11,56±2,14	11 (5-20)	7,09±1,92	7 (3-12)	8,65±1,64	9 (3-12)	4,49±1,21	4 (2-8)	31,78±5,55	31 (13-52)
p	0,962		0,176		0,134		0,787		0,845	
Afet Çantası Bulundurma [a]										
Evet	14,10±2,11	14 (11-20)	8,62±2,13	9 (4-12)	9,67±1,68	10 (6-12)	5± 1,48	5 (3-8)	37,38±5,97	38 (28-52)
Hayır	11,13±1,96	11 (5-17)	6,75±1,77	6 (3-12)	8,55±1,59	9 (3-12)	4,39±1,17	4 (2-8)	30,82±5,09	30 (13-49)
p	**<0,001***		**<0,001***		**0,005***		0,102		**<0,001***	

***p<0.05 a= Mann Whitney-U b= Kruskal Wall

4.7. Demografik Özelliklere Göre AHBÖ'nün Dağılımı

Demografik bilgilere göre AHBÖ alt boyutlarından alınan puan karşılaştırmaları 4.7'de sunulmuştur.

- Valilik çalışanlarının cinsiyet ile AHBÖ toplam puan ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.
- Evli valilik çalışanları Afet Fiziksel Koruma alt boyut puanı (11,79±2,28), bekar valilik çalışanlarından (11±2,06) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur ($p<0,042$). Diğer alt boyutları olan Afet Planlama, Afet Yardım, Afet Uyarı Sistemleri ve AHBÖ toplam puanları istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının aile yapısı ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının eğitim düzeyi ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının yaşadıkları yer ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının yaşadıkları yerin türü ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının evlin ruhsatı ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının daha önce afet yaşama durumu ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının afette yakınını kaybetme durumu ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).
- Valilik çalışanlarının afetlere yönelik eğitim alanların Afet Fiziksel Koruma alt boyut puanı (12,39±2,53) iken, afetlere yönelik eğitim almayan valilik

çalışanların (11,29±2,07) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,016).

- Valilik çalışanlarının afetlere yönelik eğitim alanların Afet Yardım alt boyut puanı (9,22±1,33) iken, afetlere yönelik eğitim almayan valilik çalışanların (8,54±1,71) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,024).
- Valilik çalışanlarının afetlere yönelik eğitim alanların AHBÖ toplam puanı (33,75±6,12) iken, afetlere yönelik eğitim almayan valilik çalışanların (31,12±5,43) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,033).
- Valilik çalışanlarının tanı almış olduğu hastalık durumu ile AHBÖ toplam puanı ve alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (p>0,05).
- Valilik çalışanlarının afet çantası bulunduranların Afet Fiziksel Koruma alt boyut puanı (14,10±2,11) iken, afet çantası bulundurmayan vailik çalışanları (11,13±1,96) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,001).
- Valilik çalışanlarının afet çantası bulunduranların Afet Planlama alt boyut puanı (8,62±2,13) iken, afet çantası bulundurmayan vailik çalışanları (6,75±1,77) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,001).
- Valilik çalışanlarının afet çantası bulunduranların Afet Yardım alt boyut puanı (9,67±1,68) iken, afet çantası bulundurmayan valilik çalışanları (8,55±1,59) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,005).
- Valilik çalışanlarının afet çantası bulundurma durumu ile Afet Uyarı Sistemleri alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (p>0,05).
- Valilik çalışanlarının afet çantası bulunduranların AHBÖ toplam puanı (37,38±5,97) iken, afet çantası bulundurmayan valilik çalışanları (30,82±5,09) istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (p<0,001).

Tablo 4.6 ATPHÖ ve AHBÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular.

		Kurumdaki Görev Süresi	Yaş	Dış Durumsal Çevrenin Bilgi ve Yönetimi	Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin	Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi	ATPHÖ Toplam	Afet Fiziksel Koruma	Afet Planlama	Afet Yardım	Afet Uyarı Sistemleri	AHBÖ Toplam
Kurumdaki Görev Süresi	r	1										
	p											
Yaş	r	,795	1									
	p	<,001*										
Dış Durumsal Çevrenin Bilgi ve Yönetimi	r	,143	,064	1								
	p	,089	,446									
Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi	r	,129	,129	,435	1							
	p	,125	,125	<,001*								
Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi	r	,200	,158	,471	,709	1						
	p	,017*	,061	<,001*	<,001*							
ATPHÖ	r	,193	,135	,796	,755	,879	1					
	p	,022*	,108	<,001*	<,001*	<,001*						
Afet Fiziksel Koruma	r	,088	-,015	,477	,219	,299	,431	1				
	p	,299	,859	<,001*	,009*	<,001*	<,001*					
Afet Planlama	r	,028	,017	,451	,219	,318	,406	,559	1			
	p	,739	,842	<,001*	,009*	<,001*	<,001*	<,001*				
Afet Yardım	r	-,118	-,191	,455	,253	,170	,354	,401	,306	1		
	p	,161	,023*	<,001*	,002*	,043*	<,001*	<,001*	<,001*			
Afet Uyarı Sistemleri	r	-,048	-,072	,334	,084	,199	,268	,470	,465	,379	1	
	p	,573	,395	<,001*	,318	,017*	,001*	<,001*	<,001*	<,001*		
AHBÖ	r	-,026	-,113	,561	,281	,320	,483	,821	,765	,667	,691	1

**Korelasyon p≤0,05 düzeyinde anlamlıdır.

4.8 ATPHÖ ve AHBÖ Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Araştırmada valilik çalışanların afet tehdidi için psikolojik hazırlığı ve afet hazır bulunuşluğu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek için Spearman's Korelasyon analiz yapılmıştır.

Tablo 4.8'de görüldüğü üzere yapılan Spearman's Korelasyon analiz sonuçlarına göre;

- Valilik çalışanlarının yaşı arttıkça kurumdaki görev süreleri de istatistiksel olarak (r=0,795) anlamlı (p<0,01) derecede artmaktadır.

- Kurumdaki görev süresi ile ATPHÖ'nün alt boyutlarından olan kişinin sosyal çevresinin yönetimi (r=0,200), ATPHÖ toplam puan arasında (r=0,193) anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur.
- Valilik çalışanlarının yaşı ile AHBÖ'nün alt boyutlarından olan afet yardım (r=-0,191) arasında negatif yönlü (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur.
- ATPHÖ'nün dış durumsal çevrenin bilgi ve yönetim alt boyutu ile AHBÖ'nün afet fiziksel koruma alt boyutu arasında (r=0,477), afet planlama alt boyutu arasında (r= 0,451), afet yardım alt boyutu arasında (r= 0,455), afet uyarı sistemleri alt boyutu arasında (r= 0,334) ve toplam AHBÖ'nün ortalama puan arasında (r= 0,561) anlamlı (p<0,01) bir ilişki bulunmuştur.
- ATPHÖ'nün kişinin duygusal ve psikolojik tepkisinin yönetimi ile AHBÖ'nün afet fiziksel koruma alt boyutu arasında (r=0,219), afet planlama alt boyutu arasında (r=0,219), afet yardım alt boyutu arasında (r=0,253) anlamlı (p<0,05) bir ilişki bulunmuştur.
- ATPHÖ'nün kişinin duygusal ve psikolojik tepkisinin yönetimi ile AHBÖ'nün ortalama puanı arasında (r= 0,281) anlamlı (p<0,01) bir ilişki bulunmuştur.
- ATPHÖ kişinin sosyal çevresinin yönetimi alt boyutu ile AHBÖ'nün afet fiziksel koruma alt boyutu arasında (r= 0,299), afet planlama alt boyutu arasında (r= 0,318) ve toplam AHBÖ'nün ortalama puan arasında (r= 0,320) anlamlı (p<0,01) bir ilişki bulunmuştur.
- ATPHÖ'nün ortalama toplam iile AHBÖ'nün afet fiziksel koruma alt boyutu arasında (r= 0,431), afet planlama alt boyutu arasında (r= 0,406), afet yardım alt boyutu arasında (r= 0,354), afet uyarı sistemleri alt boyutu arasında (r=0,268) anlamlı (p<0,01) bir ilişki bulunmuştur.
- Toplam ATPHÖ puanı ile toplam AHBÖ puanı arasında normal düzeyde pozitif (r= 0,483) ve anlamlı (p<0,01) bir korelasyon bulunmuştur.

4.9. ATPHÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo 4.7 ATPHÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları.

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		t	p	**β** için %95,0 Güven Aralığı	
	β	Std. Hata			Alt Sınır	Üst Sınır
Sabit	34,550	7,283	4,744	<,001*	20,145	48,954
Cinsiyet	2,331	1,700	1,372	,172	-1,030	5,693
Afetlere yönelik bir eğitim aldınız mı?	-4,123	1,962	-2,101	,037*	-8,003	-,243
Afet Çantanız var mı?	-,772	2,633	-,293	,770	-5,979	4,435
Afet Fiziksel Koruma	,636	,582	1,094	,276	-,515	1,787
Afet Planlama	1,725	,568	3,039	,003*	,602	2,848
Afet Yardım	1,211	,594	2,040	,043*	,037	2,386
Afet Uyarı Sistemleri	-,141	,879	-,160	,873	-1,879	1,597

Bağımlı Değişken : ATPHÖ

*p<0,05

Afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyinin afet hazır bulunuşluğun, cinsiyet, afetlere yönelik eğitim alma durumu ve afet çantası bulundurma durumlarının ne derece etkilendiğini tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; psikolojik hazırlık düzeyleri, afet hazır bulunuşluk ölçeğinin alt boyutlarından olan afet planlama (β=1,725), afet yardım düzeyleri (β=1,211) ve afetlere yönelik eğitim alma durumları (β=-4,123) istatiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

4.10. ATPHÖ Varyans Analiz Sonuçları

Tablo 4.8 ATPHÖ Varyans Analiz Sonuçları.

Model	R	R_2	Düzeltilmiş R_2	Std. Tahmin Hatası
Bağımlı Değişkenler[b]	,564[a]	,318	,283	9,664

a. Tahmin b. Cinsiyet, afetlere yönelik eğitim aldınız mı?, afet çantanız var mı?, afet fiziksel koruma, afet planlama, afet yardım, afet uyarı sistemleri

Afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyinin, cinsiyet, afetlere yönelik eğitim alma durumu, afet çantası bulundurma, afet hazır bulunuşluk alt boyutlarından afet planlama ve afet yardım değişkeninin varyansının %28,3'nü açıklayabildiği görülmektedir.

4.11 AHBÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo 4.9 AHBÖ'nün Regresyon Analizi Sonuçları.

	Standartlaştırılmamış Katsayılar		t	Sig.	**β** için %95,0 Güven Aralığı	
	β	Std. Hata			Alt Sınır	Üst Sınır
Sabit	21,470	2,933	7,319	<,001	15,669	27,271
Afetlere yönelik eğitim aldınız mı?	-,041	,932	-,044	,965	-1,884	1,802
Afet Çantanız var mı?	-4,550	1,109	-4,102	<,001	-6,743	-2,356
Dış Durumsal Çevrenin Bilgi ve Yönetimi	,459	,090	5,113	<,001	,282	,637
Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi	-,230	,283	-,811	,419	-,789	,330
Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi	,159	,097	1,636	,104	-,033	,351
Bağımlı Değişken: AHBÖ						

*****p<0,05

Afet hazır bulunuşluk düzeyinin afet tehdidi için psikolojik hazırlığın, afetlere yönelik eğitim alma durumu ve afet çantası bulundurma durumlarının ne derece etkilendiğini tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre; afet hazır bulunuşluk düzeyleri, afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeğinin alt boyutlarından olan dış durumsal ve psikolojik tepkisinin yönetimi (β=0,459) ve afet çantası bulundurma durumlarına (β= -4550) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

4.12. AHBÖ Varyans Analiz Sonuçları

Tablo 4.10 AHBÖ Varyans Analiz Sonuçları.

Model Summary

Model	R	R_2	Düzeltilmiş R_2	Std. Tahmin Hatası
Bağımlı Değişkenler[b]	,627[a]	,394	,371	4,526

a. Tahmin: b. afet çantanız var mı?, dış durumsal ve psikolojik tepkisinin yönetimi

Afet hazır bulunuşluk düzeyinin, afet çantası bulundurma durumu, afet tehdidi için psikolojik hazırlık ölçeğinin alt boyutlarından olan dış durumsal ve psikolojik tepkisinin yönetimi değişkeninin varyansının %37,1'ni açıklayabildiği görülmek

5. TARTIŞMA

Bu bölümde elde edilen bulgular ATPHÖ'nün ve AHBÖ'nün demografik özelliklerine göre iki başlık altında toplanmıştır.

5.1.ATPHÖ'nün Demografik Özelliklerine Göre Tartışma

Çalışma sonuçlarına göre, Dış Durumsal Çevre Bilgisi ve Yönetimi alt boyutundan aldıkları ortalama puan 26,26±5,32 olarak bulunurken, Kişinin Duygusal ve Psikolojik Tepkisinin Yönetimi alt boyutundan aldıkları ortalama puan 8,90±2,01, Kişinin Sosyal Çevresinin Yönetimi alt boyutundan aldıkları ortalama puan 26,46±6,06 ve toplam ATPHÖ ortalama puanı ise 61,62±11,41 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar doğrultusunda valilik çalışanlarının ATPHÖ alt boyutları ve toplam puan ortalamaları ölçek puan ortalamasının üzerinde görülmektedir. Literatürde valilik çalışanları özelinde psikolojik tehdit ve afet hazır bulunuşluk arasında bir çalışmaya rastlanmadığından, karşılaştırmalar benzer çalışmalar üzerinden yapılmıştır. Literatür incelendiğinde; Zulch [102]'ün, Morrissey ve ark. [51]'ın, McLennan ve ark.[103]'ın, Çelik ve ark. [104]'in ve Havlioğlu ve ark. [105] araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

Çalışmamızda ATPHÖ ölçeğinin genel toplam puanı ve alt boyutlarından kişinin sosyal çevresinin yönetimi cinsiyete göre erkeklerin puan ortalamalarının kadınlara göre daha yüksek ve anlamlı olduğu görülmüştür. Erkeklerin kamusal alanlarda daha fazla destekleyici, liderlik ve organizasyonel roller üstlendikleri ve kriz durumlarında sosyal çevre yönetimlerini daha aktif kullandıklarından dolayı daha yüksek puan aldıkları düşünülmektedir. Kadınların afet durumlarında daha fazla duygusal yük

üstlendiği düşünüldüğünden, sosyal çevre yönetimi alt boyutunda erkeklere nazaran daha düşük puan almıştır [106, 107]. Valilik gibi kamusal ortamlarda erkeklerin liderlik rollerinin daha yüksek olduğu belirtilmektedir [108]. Kadınların karşılaşabileceği görünmez engeller olduğu varsayılabilir. Bu engellere örnek olarak; çocuklarının bakımı, fizyolojik ihtiyaçları ve toplumsal varsayımların gerekleri gibi faktörler sıralanabilir. Kadınların duygu yoğunluğunun annelik iç güdüsü ile daha fazla olduğu olaylara karşı verdikleri tepkilerin erkeklere göre daha kuveetli olduğu düşülmektedir [109-111]. Ancak bu sonuçlar, kadınların sosyal çevre yönetimi konusunda zayıf olduğu anlamına gelmemelidir. Bu durum kurumsal dinamiklerin genel varsayımlarıyla açıklanabilir.

Literatür incelendiğinde, cinsiyet ve psikolojik hazırlık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda farklı sonuçlara rastlanmıştır. Said ve ark. [112] Filistin'de üniversite personelleri ve akademisyenler üzerinde yaptığı çalışmalarda, erkeklerin daha fazla psikolojik hazırlığa sahip olduklarını belirtmiştir. Said ve ark. tarafından yapılan bu çıkarım, araştırmamızın sonuçlarını desteklemektedir. Every ve ark. [113] tarafından Avustralya'da Central Queensland Üniversitesi Sağlık ve Sosyal Bilimler Paneli'ne katılan ev sahipleri üzerinde yapılan bir diğer çalışmada, afet hazırlık seviyelerinin kadınların erkeklere kıyasla daha düşük olduğu bildirilmiştir. Buna karşılık, Molassiotis ve ark. [114] tarafından hemşireler üzerinde yapılan uluslararası çevrimiçi bir anket çalışmasında, kadınların psikolojik hazırlık düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek ve anlamlı çıktığı görülmüştür. Gandi ve ark. [115] Hindistan'da hemşire ve hemşirelik öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada, kadınların psikolojik hazırlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Farklı sektörlerde ve ülkelerde yapılan bu çalışmalar, cinsiyet normlarının farklılık gösterdiğini, ülkelerin demografik yapılarının değişken olduğunu ve görev alanlarının alışılagelmiş genellemelerden etkilendiğini göstermektedir. Ülkelerin kendi iç politika stratejilerini değerlendirmeleri doğrultusunda değişikliklere gitmeleri halinde, psikolojik hazırlık ölçeğinde iyileştirmeler olacağı öngörülmektedir.

Valilik çalışanlarının deneyim sürelerine göre psikolojik hazırlık puanında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Literatürdeki Said ve ark. [112], Molassiotis ve ark. [114], Veggi ve ark. [116] çalışmalar bulgularımızı destekler niteliktedir. Deneyimin artmasının, kurumdaki çalışanlara aidiyet, kimlik ve başarı duygusu kazandırdığı,

dolayısıyla onları ruh sağlıklarını etkileyebilecek stres faktörlerine, sorunlara, anlaşmazlıklara ve engellere karşı daha dirençli hale getirdiği düşünülmektedir [117, 118].

Çalışmamızda psikolojik hazırlık eğitim durumuna göre değişiklik göstermemiş ve anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır [112, 114]. Eğitim seviyesinin afet hazırlığı üzerindeki etkisine dair literatürde farklı bulgular yer almaktadır [119]. Bazı çalışmalar, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin afet riskini algılama ve buna hazırlıklı olma düzeyinin arttığını belirtirken [120], diğer çalışmalar eğitim düzeyinin tek başına belirleyici olmadığını göstermektedir [121]. Ancak bilgi, beceri ve isteklere bağlı olarak farklılıkların oluşabileceği unutulmamalıdır. Eğitim seviyesinin düşük olması durumunda, bireylerin psikolojik hazırlığa daha fazla önem verdikleri bazı çalışmalarda belirtilmiştir [122].
Bununla birlikte, yaşa göre psikolojik hazırlık puanında anlamlı farklılıklar görülmemiştir. Literatürde, yaş arttıkça bireylerin daha fazla deneyim kazandığı ve bu nedenle afet hazırlık düzeylerinin arttığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır [112, 113, 116, 123]. Ancak bu çalışmada, yaş ile afet hazırlığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması, yaşın doğrudan belirleyici bir faktör olmadığını düşündürmektedir.

Çalışmamızda afetlere yönelik eğitim alan bireylerin, eğitim almayanlara göre daha yüksek psikolojik hazırlık puanına sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar, afet eğitiminin bireylerin sosyal çevre yönetimi ve genel hazırlık düzeylerini artırmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bireylerin afet eğitimi almasının, afet bilinci, öz-yeterlilik algısı ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini artırdığı literatür de birçok çalışmada vurgulanmıştır [51, 112, 124, 125]. Afetlere yönelik alınan eğitimlerin sadece fiziksel değil, psikolojik hazırlığın da bireylerin travma ile başa çıkma kapasitelerini geliştirdiği görülmüştür. Bu bulgular ışığında, afet hazırlık davranışları kapsamında afet çantası bulundurmanın, psikolojik dayanıklılığı artırmadaki rolü vurgulanmaktadır. Toplum genelinde afet eğitimi ve farkındalığın artırılmasıyla daha iyi sonuçlar elde edileceği öngörülmektedir. Valilik üzerinde yapılan bu çalışma afet eğitiminin psikososyal etkilerini değerlendiren geniş kapsamlı araştırmalar için bir temel sağlayabilir.

Valilik çalışanlarının daha önce yaşadıkları afetler sorulduğunda, Türkiye'de bu çalışmayı yapan diğer araştırmalarda olduğu gibi en yaygın afetin deprem olduğu

görülmüştür [100]. Psikolojik hazırlık ölçeğini kullanan diğer uluslararası çalışmalara baktığımızda Avusturalya'da yapılan çalışmalarda siklonlar, tropik fırtınalar ve orman yangınlarının Hindistan'da yapılan çalışmada ise tsunami görüldüğünü belirtmişlerdir [113, 126, 115]. Çalışmanın yapıldığı ülkelerin coğrafi özelliklerine bağlı olarak farklı afet türlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Avustralya ve Hindistan gibi ülkelerdeki araştırmalar, bölgeye özgü afet türlerine göre farklı stratejiler geliştirildiğini göstermektedir. Çeşitli coğrafyalarda yapılan bu çalışmaların, küresel ölçekte daha kapsayıcı afet yönetimi stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmamızda aile yapısı, yaşadıkları yer, evlerinin ruhsat durumu, daha önce afet yaşama durumu ve evlerinin türü psikolojik hazırlık puanında anlamlı farklılık görülmemiştir.

Afet çantası bulunduran bireylerin, psikolojik hazırlığın tüm alt boyutlarında anlamlı derecede daha yüksek puan aldığı tespit edilmiştir. Bu sonuçları daha detaylı tartışacak olursak; kişinin duygusal ve psikolojik tepkisini yönetiminde çıkan anlamlı sonuç, afet durumlarında duygusal stresle başa çıkma konusunda daha hazırlıklı olmanın, afet sırasında daha fazla kontrol hissini artırarak kaygı ve panik düzeylerini azaltabileceğini göstermektedir [127]. Dış durumsal çevre bilgisi ve yönetiminde elde edilen anlamlı sonuçlar, bireylerin çevresel riskleri tanıma yetisinin geliştiğini ve sahip oldukları bilgiyle temel ihtiyaçlara daha iyi hazırlıklı olduklarını ortaya koymaktadır. Sosyal çevrenin yönetimi açısından ise afet çantasına sahip bireylerin birlikte hareket etme ve dayanışma seviyelerinin arttığı gözlemlenmiştir.

Bu bulgular ışığında, afet hazırlık davranışları içinde afet çantası bulundurmanın psikolojik dayanıklılığı artırmada önemli bir rol oynadığı vurgulanmaktadır. Toplum genelinde eğitimlerin artırılması ve farkındalık çalışmalarının yaygınlaştırılmasıyla daha iyi sonuçlar elde edileceği öngörülmektedir.

5.2. AHBÖ'nün Demografik Özelliklerine Göre Tartışma

Araştırmamızda, valilik çalışanlarının afet fiziksel koruma alt boyutundan aldıkları ortalama puan 11,57±2,24 olarak bulunurken; afet planlama alt boyutundan aldıkları ortalama puan 7,03±1,93, afet yardım alt boyutundan aldıkları ortalama puan

8,71±1,65, afet uyarı sistemleri alt boyutundan aldıkları ortalama puan 4,48±1,24 ve toplam AHBÖ ortalama puanı ise 31,79±5,07 olarak tespit edilmiştir. Literatürde, valilik çalışanlarının afet hazır bulunuşluğu ile ilgili bir çalışmaya rastlanmadığından, benzer çalışmalar üzerinden değerlendirme yapılmıştır. Literatürü incelediğimizde, Şentuna vd. [99], Savaş vd. [128], Suryaratri vd. [129] İşleyen vd. [130] araştırmamızın bulgularını destekler niteliktedir.

Valilik çalışanlarının cinsiyete göre afet hazır bulunuşluk puanları arasında anlamlı farklılıklar görülmemiştir. Literatür incelendiğinde, farklı sonuçların olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızı destekler nitelikte Çelik vd. [131], Ağahan vd. [132] tarafından yapılan araştırmalarda da anlamlı farklılık bulunmamıştır. Ancak, detaylı incelendiğinde erkeklerin puan ortalamasının kadınlara göre daha yüksek ve anlamlı olduğu çalışmalar da mevcuttur. Bunlar; Çığnı vd. [57], Tercan [133], Öztekin vd. [134] olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra, kadınların anlamlı ve yüksek puan ortalamasına sahip bulunan çalışmalar literatürde Erkin vd. [135], Altuntaş vd. [136] mevcuttur. Yapılan çalışmaların neticesinde farklı sonuçların elde edilmesi birçok nedene dayanlı olduğu düşünülmektedir. Çalışmalarda elde edilen farklı sonuçların birçok faktöre bağlı olduğu düşünülmektedir. Araştırmamızın sonuçlarına göre, cinsiyetler arasındaki algı ve ihtiyaç farklılıkları etkili olabilir. Kadınların fiziksel koruma algılarında annelik içgüdüsünün etkili olduğu değerlendirilmektedir [137]. Ayrıca, afetlerde kadınların temiz suya, hijyene ve sağlık hizmetlerine erişiminin zorlaşması nedeniyle daha fazla olumsuz etkilendikleri görülmüştür [138, 139].

Bulgularımıza göre, medeni duruma bağlı olarak evli bireylerin fiziksel koruma alt boyutunda bekâr bireylere kıyasla anlamlı bir fark gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmamızı destekler nitelikte Ağahan vd. [132] tarafından yapılan çalışmalar mevcuttur. Evli bireylerin, ailelerini koruma sorumluluğu taşıdıkları için fiziksel korumaya daha fazla önem verme eğiliminde olabilecekleri düşünülmektedir [133]. Örneğin, afet sırasında evin dayanıklılığını artırma, güvenli alanları belirleme veya gerekli ekipmanları temin etme gibi önlemleri daha bilinçli alabilirler [99]. Evli bireyler, özellikle çocuk sahibi olanlar, afet durumlarında aile bireylerinin güvenliğini sağlamak için daha yüksek bir risk algısına sahip olabilirler [140]. Bekâr bireylerin afet hazırlık farkındalığını artırmak amacıyla eğitim programları düzenlenebilir ve bireysel sorumluluk bilincini artırıcı motivasyon sağlanabilir. Afet hazırlık çalışmalarında bireylerin yaşam durumlarının ve sosyal bağlarının dikkate alınması

gerektiği unutulmamalıdır. Yapılan iyileştirmeler, bireyin kendisini korumanın yanı sıra çevresine yönelik de fayda sağlayacaktır. Literatürü incelediğimizde, bekâr bireylerin afet hazırlık düzeylerinin daha yüksek olduğu çalışmalara da rastlanmaktadır [133, 134, 136] Bu farklılığın, çalışmaya katılan bekâr bireylerin sayısının daha fazla olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmamızda, eğitim seviyesinin yükselmesi ile afet hazır bulunuşluk yetkinliği puanları arasında anlamlı bir artış bulunmamıştır. Bu durum, farklı çalışmalarla da benzerlik göstermektedir [132]. Bununla birlikte, eğitim seviyesi arttıkça afet hazırlık düzeylerinin yükseldiğini gösteren çalışmalar da bulunmaktadır [57, 133, 141, 142]. Ayrıca, Nepal'de yapılan bir araştırmada, bireylerin afetler konusunda genel olarak bilinçsiz olduğu ve özellikle öğrenim düzeyi düştükçe afet bilgi düzeyinin azaldığı belirlenmiştir [143]. Araştırmamızda, eğitim seviyesinin belirleyici bir faktör olmadığı gözlemlenmiş ve afet hazır bulunuşluk çalışmalarında pratik deneyimlerin ve toplumsal farkındalığın önemine vurgu yapılmıştır. Eğitim seviyesi fark etmeksizin herkesin afetlere karşı eşit düzeyde hazırlanmasını sağlamak için toplu ve bütüncül yaklaşımlar gerekmektedir. Afet riski yüksek bölgelerde yaşayan bireylerin, eğitim seviyelerine bakılmaksızın kadercilik anlayışının etkisinde olabileceği düşünülmektedir. Literatürde, kadercilik ile afet hazır bulunuşluk arasında bir ilişki olduğu görülmüştür [144, 156]. Afyonkarahisar gibi afet geçmişi olan bir bölgede bu farkındalığın gelişmiş olması muhtemel sebepler arasında yer almaktadır.

Valilik çalışanlarının, kendi evinde yaşayanlar ile kirada yaşayanlar arasında afet hazır bulunuşluk açısından anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu sonuç, konut sahipliğinin afet hazırlığı üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Genel beklenti, kendi evine sahip bireylerin mülklerini ve içinde yaşayanları koruma sorumluluğu nedeniyle daha yüksek bir hazırlık düzeyine sahip olması yönündedir. Ancak, kendi evinde yaşayanlar veya kirada oturanlar benzer çevresel risklere (deprem, sel, yangın vb.) maruz kalabilir. Ayrıca, ekonomik durum da afet hazırlık düzeyini etkileyebilir. Literatürü incelediğimizde, bulgularımızı destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır [134].

Valilik çalışanlarının apartman veya müstakil evde oturmalarına bağlı olarak da anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bulguları değerlendirdiğimizde, apartmanda yaşayan bireylerin bina yönetimi veya komşularla ortak önlemler alabilme avantajına

sahip olduğu, müstakil evde yaşayanların ise bireysel hareket edebilmesine rağmen bu durumun genel hazır bulunuşluk düzeylerini belirgin şekilde farklılaştırmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Afet hazırlığı çalışmalarında, bireylerin yaşadığı konut tipinden ziyade, bölgenin risk durumu ve bu risklere karşı alınabilecek önlemler üzerinde durulması daha etkili olabilir. Şentuna vd. [99] tarafından yapılan araştırmada, çalışmanın gerçekleştirildiği Balıkesir ilçesinde müstakil evlerin daha fazla olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle, farklı sonuçlar illerin sosyo-demografik yapısındaki farklılıklara bağlı olarak değişkenlik gösterebilir.

Elde ettiğimiz bulgulara göre, valilik çalışanlarının aile yapısı, evin ruhsat durumu, daha önce afet yaşama durumu ve tanı almış oldukları fiziksel/ruhsal rahatsızlıklar ile afet hazır bulunuşluk puanları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Bu alanda yapılacak olan çalışmalar için önemli veriler sunduğu düşünülmektedir.

Afet eğitimi alan bireylerin, afet fiziksel koruma, afet yardım ve genel toplam ortalamalarında anlamlı fark gösterdiği belirlenmiştir [133, 145-148]. Literatürü incelediğinizde bu eğitimler sadece kurumlarda değil örneğin, Millî Eğitim Bakanlığı onaylı olarak Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla verilen "Afet Bilinci" kurslarının, katılımcıların genel afete hazırlık inancı üzerinde olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir [121]. Verilen eğitimlerin sadece resmi kurumlarca olmadığı yaygınlaştırıması nnokasında farklı merkezlerde de eğitimlerin devam ettiği görülmüştür. Eğitimler, bireylerin afet sonrası yardım süreçlerine katılımını artırır. Afet bilinci eğitimi alan kişiler, afet sonrası ilk yardım, arama-kurtarma ve temel ihtiyaçların karşılanması gibi konularda daha etkin rol alabilirler [133]. Afetlere yönelik eğitim alma durumunu incelerken afet planlama ve erken uyarı sistemleri alt boyutlarının anlamlı farklılıkların olmadığı gözlenmiştir. Bulguları değerlendirdiğimizde afet eğitimlerinin, afet planlama ve erken uyarı sistemleri konularını yeterince kapsamaması, bireylerin bu alanlardaki bilgi ve farkındalık düzeylerinin artmamasına neden olabilir [149]. Teorik bilgilerin pratiğe dökülmemesi, eğitimlerin uygulamalı tatbikatlar ve gerçekçi senaryolarla desteklenmemesi, bireylerin öğrendiklerini hayata geçirmelerini zorlaştırabilir [33, 150, 151].

Afet çantası bulundurma afet hazır bulunuşluk alt boyutlarından fiziksel koruma, afet planlama, afet yardım ve genel toplam ortalamalarında anlamlı bulunmuştur. Afet çantası hazırlamanın bireylerin afetlere karşı genel hazırlık seviyesini artırdığını

literatürde buna benzer çalışmalarında olduğu görülmüştür [130, 152, 153]. Afet çantası bulunduran bireyler, olası bir afet durumunda temel ihtiyaçlarını karşılayacak malzemelere sahip olurlar. Bu hazırlık, afet sırasında ve sonrasında fiziksel güvenliği sağlamada kritik bir rol oynar. Afet çantası, bireylerin sadece kendi ihtiyaçlarını değil, aynı zamanda çevrelerindeki diğer kişilere de yardım edebilmelerini sağlar. Özellikle ilk yardım malzemeleri ve temel ihtiyaçların bulunması, acil durumlarda başkalarına destek olma kapasitesini artırır [154, 155]. Afet çantası bulundurmak, bireylerin afetlere karşı hazırlık düzeylerini artırmada önemli bir adımdır.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Valilik çalışanlarının afet hazırlık ve afet hazır bulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1. Ölçeklerden alınabilecek en yüksek ve en düşük puanlar doğultusunda valilik çalışanlarının toplam afet hazırlık bulunuşluk ve psikolojik hazırlık puanları ortalamaların üzerinde bulunmuştur.
2. Valilik çalışanlarının aile yapısı, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, yaşadıkları yerin türü, evin ruhsatı, daha önce afet yaşama durumu, daha önce afette yakınını kaybetme durumu, tanı almış hastalık durumu değişkenlerine göre ATPHÖ ve AHBÖ toplama ve alt boyut ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.
3. Valilik çalışanlarının cinsiyet ile kişinin sosyal çevresinin yönetimi ve toplam ATPHÖ ortalama puanıyla istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken ($p<0,05$), AHBÖ ortalama puanlarıyla anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Erkek valilik çalışanlarının kişinin sosyal çevresinin yönetimi ve toplam ATPHÖ ortalama puanıyla kadın valilik çalışanlarına göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur.
4. Valilik çalışanlarının medeni durumu ile AHBÖ alt boyutu olan fiziksel koruma puanıyla istatiksel olarak anlamlı bulunurken ($p<0,05$), ATPHÖ ortalama puanıyla anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Evli valilik çalışanlarının AHBÖ alt boyutu olan fiziksel koruma puanıyla bekar valilik çalışanlarına göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur.
5. Valilik çalışanlarının afetlere yönelik eğitim alma durumuna göre ATPHÖ ve AHBÖ puanları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Karşılaştırmalar sonucunda;

- Afetlere yönelik eğitim alan valilik çalışanlarının dış durumsal çevre bilgisi ve yönetimi alt boyutu afetlere yönelik eğitim almayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
- Afetlere yönelik eğitim alan valilik çalışanlarının toplam ATPHÖ ortalama puanın eğitim almayanlara göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur.
- Eğitim alan valilik çalışanları fiziksel koruma alt boyutu afetlere yönelik eğitim almayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
- Eğitim alan valilik çalışanları afet yardım alt boyutu afetlere yönelik eğitim almayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
- Eğitim alan valilik çalışanları AHBÖ ortalama puanın eğitim almayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür.

6. Valilik çalışanlarının afet çantası bulundurma durumlarına göre ATPHÖ ve AHBÖ puanları arasında istatiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Karşılaştırmalar sonucunda;
    - Afet çantası bulunduran valilik çalışanları dış durumsal çevre bilgisi ve yönetimi alt boyutunun afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
    - Afet çantası bulunduran valilik çalışanları kişinin duygusal ve psikolojik tepkisinin yönetimi alt boyutunun afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
    - Afet çantası bulunduran valilik çalışanları kişinin sosyal çevresinin yönetimi alt boyutunun afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
    - Afet çantası bulunduran valilik çalışanları ATPHÖ ortalama puanın afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür.
    - Afet çantası bulunduran valilik çalışanları afet fiziksel koruma alt boyutunun afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
    - Afet çantası bulunduran valilik çalışanları afet planlama alt boyutunun

afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,

- Afet çantası bulunduran valilik çalışanları afet yardım alt boyutunun afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu,
- Afet çantası bulunduran valilik çalışanları AHBÖ ortalama puanın afet çantası bulundurmayanlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Hipotezlerimizin tez sonuçlarını değerlendirdiğimizde H1, H2 ve H3 destekleği bulunmuştur. H2 ve H3 hipotezleri demografik özelliklere göre tek tek değerlendirilerek tablo 6.1'de sunulmuştur.

Tablo 6.1 Hipotez Tez Sonuçlarına İlişkin Sonuçlar.

Hipotezler	Açıklama	Test
H1	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık ile afet hazır bulunuşluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H2	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri anlamlı bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H2.1	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H2.2	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.3	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri medeni duruma göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.4	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri aile yapısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.5	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.6	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.7	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri kurumdaki görev süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H2.8	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri yaşadığı yere göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.9	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri yaşadıkları yerin türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.10	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri evin ruhsatına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.11	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri daha önce afet yaşadıklarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır	Desteklenmedi
H2.12	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri herhangi bir afette yakınlarını kaybetmelerine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.13	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri afetlere yönelik eğitim almalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***

Tablo 6.1 (Devam) Hipotez Tez Sonuçlarına İlişkin Sonuçlar.

Hipotezler	Açıklama	Test
H2.14	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri afetlere yönelik almak istedikleri eğitimlere göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H2.15	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri tanı almış hastalıklarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H2.16	Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık düzeyleri afet çantası bulundurmalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H3	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri anlamlı bulunmaktadır	**Desteklendi***
H3.1	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.2	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri yaşa göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H3.3	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır	**Desteklendi***
H3.4	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri aile yapısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.5	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri çocuk sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.6	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri eğitim düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.7	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri kurumdaki görev süresine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.8	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri yaşadıkları yere göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.9	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri yaşadıkları yerin türüne göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.10	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri evin ruhsatına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.11	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri daha önce afet yaşadıklarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.12	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri afette yakınlarını kaybetmelerine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.13	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri afetlere yönelik eğitim almalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***
H3.14	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri afetlere yönelik ne tür eğitim almak istediklerine göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.15	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri tanı almış hastalıklarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	Desteklenmedi
H3.16	Valilik çalışanlarının afet hazırbulunuşluk düzeyleri afet çantası bulundurmalarına göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.	**Desteklendi***

Valilik çalışanlarının afet tehdidi için psikolojik hazırlık ve afet hazır bulunuşluk düzeyleri incelendiğinde araştırma sonuçlarına dayalı olarak aşağıdaki öneriler bulunulmuştur.

1. Psikolojik hazırlığın geliştirilmesi için öncelikle valilik çalışanlarının kendi bireysel özelliklerini, güçlü ve zayıf yönlerini tanımaları ve olaylara karşı verecekleri tepki karşısında duygusal olarak kendilerini değerlendirmeleri sağlanmalıdır.

2. Valilik çalışanlarının psikolojik hazırlık düzeylerini geliştirmeye yönelik konularda kurum tarafından eğitimler düzenlenmeli ve bu alanda uzman işinin ehli kişilerce seminer, konferans vb. faaliyetler düzenlenmelidir.
3. Valilik çalışanlarının psikolojik dayanıklıklarını arttırmaya yönelik faaliyetler düzenlenmeli bu alanda verilecek eğitimlerin uygulama, stresti yönetebilme, iletişimin kuvvetlendirilmesi, sosyal çevrenin geliştirilmesi ve ekip çalışmasının arttırılması konularından hizmet içi eğitim programlarıyla pekiştirilmesi önerilmektedir.
4. Ülkemizde görülebilen afet çeşitliliği ve sayısı fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda valilik çalışanlarının görev ve sorumluluklarının bilincinde olması afet yaşanmadan düzenli olarak bilgilendirme yapılması ve gerektiğinde mevzuat düzenlenmelerin yapılması önerilmektedir.
5. Afet alanında eğitim almak isteyenler desteklemelidir.
6. Deneyim süresi fazla olan çalışanların rehberlik etmesi ve mentorluk sağlamaları mesleğe yeni başlayan çalışanlara destek faaliyetlerinin arttırılması önerilmektedir.
7. Daha önce afette görev alma deneyimine sahip olmayan çalışanların tatbikatlar düzenleyerek desteklenmesi önerilmektedir.
8. Araştırmada demografik değişkenler ile ölçekler arasındaki farklılıkların nedenlerinin ve etkilerinin belirlenmesi için çalışmanın örneklemi genişletilerek daha geniş çaplı araştırmalar yapılmalıdır.
9. Çalışanların afet tehdidi için psikolojik hazırlık ve afet hazır bulunuşluk düzeyleri geliştirilebilir bir beceri olduğu unutulmamalıdır.
10. Çalışanların afetlere yönelik sürecin değerlendirilmesi noktasında swot analizi yapılması önerilmektedir.
11. Çalışanların afet senaryolarında deneyim sağlamaları için kriz yönetimi simülasyonları, sanal gerçeklik (VR) ve artırılmış gerçeklik (AR) teknolojileri kullanılabilir.

KAYNAKLAR

[1] **Erkal, T. and M. Değerliyurt. (2009)**. Türkiye'de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.

[2] **UNDHA, G. (1992).** Internationally agreed glossary of basic terms related to disaster management. *UNDoH Affairs*, Editor, 81.

[3] **Işık, Ö., Aydınlıoğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., & Ay, A. (2012).** Afet yönetimi ve Afet Odaklı Sağlık Hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi*, *28*(2), 82-123.

[4] **Delforge, D., Wathelet, V., Below, R., Sofia, C. L., Tonnelier, M., van Loenhout, J., & Speybroeck, N. (2023).** EM-DAT: The Emergency Events Database.

[5] **Yurtlu, F. B., Öztürk, B., Güven, E., & Eren, T. (2024).** Afet sonrası ilk 72 saatte yapılacak faaliyetlere ilişkin stratejiler: Türkiye. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, *10*(2), 504-522.

[6] **Kathleen Geale, S. (2012).** The ethics of disaster management. *Disaster Prevention and Management: an international journal*, *21*(4), 445-462.

[7] **Center, A.D.R., (2015).** Sendai framework for disaster risk reduction 2015–2030. *United Nations Office for Disaster Risk Reduction*: Geneva, Switzerland,

[8] **Ye, K. and Y. Guo. (2011).** The design and research of an Earthquake Early Warning System for railways. in *Proceedings of 2011 International Conference on Computer Science and Network Technology*. IEEE.

[9] **Karaçam, S. Ü., Ada, M., Gönen, T., & Yıldırım, H. (2022).** Uşak İlinin Afet Farkındalığı ve Afete Karşı Hazırlık Durum Araştırması. *Uşak Üniversitesi Fen ve Doğa Bilimleri Dergisi*, *6*(2), 113-125.

[10] **'t Hart, P., (2013)**. After Fukushima: reflections on risk and institutional learning in an era of mega-crises. *Public Administration*, 91(1), 101-113.

[11] **Çoban, H., (2020).** Afet çalışanlarında psikolojik dayanıklılık ve stresle başa çıkma düzeyi. *Bezmialem Vakıf Üniversitesi (PhD thesis)*.

[12] **Keçici, M., (1994).** Doğal afetlerde bulaşıcı hastalıklar ve çevre. *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İle Belediyeler Dergisi*, 8: p. 24-47.

[13] **(EM-DAT), (2024).** A.D.O.V. *Uluslararası Afet Veritabı- Afet Sınıflandırması*. Available from: https://www.emdat.be/.

[14] **AFAD, (2024).** Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı 2023 Yılı Doğa Kaynaklı Olay İstatistikleri.

[15] **Teknős, L. (2024).** *Analysis and Evaluation of Trends in Natural Disasters.* Belügyi Szemle, **72**(2): p. 309-328.

[16] **Afet, İ. B., & Başkanlığı, A. D. Y. (2018).** *Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. (Erişim tarihi: 05.05.2024)

https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/Turkiye_de_Afetler.pdf

[17] **Rao, K.H. and P.S.S. Rao, (2008).** *Disaster management*. 2008: Serials Publications New Delhi.

[18] **Sweya, L.N., S. Wilkinson, and G. Kassenga, (2019).** Resilience improvement needs for public water supply systems in Dar Es Salaam. *Contributing Paper to GAR*.

[19] **Tingsanchali, T. (2012).** Urban flood disaster managemen*t. Procedia engineering.* 32: p. 25-37.

[20] **Liu, J., Zhang, T., Hu, C., Wang, B., Yang, Z., Sun, X., & Yao, S. (2023)**. A Study on Avalanche-Triggering Factors and Activity Characteristics in Aerxiangou, West Tianshan Mountains, China. *Atmosphere*, *14*(9), 1439.

[21] **Schweizer, J., Bruce Jamieson, J., & Schneebeli, M. (2003).** Snow avalanche formation. *Reviews of Geophysics*, *41*(4).

[22] **Van der Schaaf, T. W., Lucas, D. A., & Hale, A. R. (Eds.). (2013).** *Near miss reporting as a safety tool*. Butterworth-Heinemann.

[23] **Guha-Sapir, D., Below, R., & Hoyois, P. (2015).** EM-DAT: International disaster database. *Catholic University of Louvain: Brussels, Belgium*, *27*(2015), 57-58.

[24] **Memiş, L., & Babaoğlu, C. (2020).** Afet yönetimi ve teknoloji. *Farklı Boyutlarıyla Afet Yönetimi İçinde,(Yaman M., Çakır E., Ed.), Nobel, Ankara*, 163-174.

[25] **Sarı, B., & Özer, Y. E. (2024).** Coordination analysis in disaster management: A qualitative approach in Türkiye. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, *100*, 104168.

[26] **Özden, A. T. (2013).** Architecture and disaster: A holistic and risk-based building inspection professional training model for practicing architects in Turkey.

[27] **Memiş, L., & Babaoğlu, C. (2020).** Acil Durum ve Afet Yönetiminde Süreç Yaklaşımı ve Teknoloji. *Omer Halisdemir Universitesi Iktisadi ve Idari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *13*(4).

[28] **Hardy, K. (2015).** Disaster Risk Management: Toward a Spatiotemporal Strategy. *Available at SSRN 4967383*.

[29] **Kadıoğlu, M. (2008).** Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. *Afet Zararlarini Azaltmanin Temel İlkelerİ*, 1.

[30] **Demirarslan I., E., Torpus, K., &, K. O. Demirarslan, (2024).** Determining the Disaster Preparedness of University Staff: The Case of Artvin Coruh University, Turkey.

[31] **Labrague, L. J., & Hammad, K. (2024).** Disaster preparedness among nurses in disaster-prone countries: A systematic review. *Australasian emergency care*, *27*(2), 88-96.

[32] **Hale-Lopez, K. L., Goldstein, M. H., & Wooldridge, A. R. (2023).** Sociotechnical system design to support disaster intervention development teams. *Applied ergonomics*, *108*, 103948.

[33] **Karaman, Z. T. (2018).** Afetlerde erken uyarı ve toplumsal farkındalık yaratmada etkili kamu politikaları. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *7*(2), 493-517.

[34] **Felix, E., Kaniasty, K., You, S., & Canino, G. (2016)**. Parent–child relationship quality and gender as moderators of the influence of hurricane

exposure on physical health among children and youth. *Journal of pediatric psychology*, *41*(1), 73-85.

[35] **Friedman, M. J. (2015).** *Posttraumatic and acute stress disorders*. Springer.

[36] **Liu, Z., Maneekul, P., Pendergrast, C., Doubleday, A., Miles, S. B., Errett, N. A., & Choe, Y. (2022).** Physical activity monitoring data following disasters. *Sustainable Cities and Society*, *81*, 103814.

[37] **Jiang, X., Wang, X., Fang, Y., Yang, L., & Tatano, H. (2024).** An agent-based model for the assessment of the ripple effect of disaster economic losses considering firms' adaptive behaviors. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, *111*, 104646.

[38] **Güneş, İ. (2023).** Afetler ve Afet Ekonomisi: Teorik Bir İnceleme. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Alanında Uluslararası Araştırmalar (XXII),(Ed. Berkün, Sanem), Eğitim Yayıncılık, Ankara*, 149-167.

[39] **Polat, H. (2023).** Doğal Afetlerin Sosyolojik Etkileri. *Current and Advanced Academic Studies in Educational and Social Sciences*, *1*(1), 35-45.

[40] **Okuda, K., & Kawasaki, A. (2022).** Effects of disaster risk reduction on socio-economic development and poverty reduction. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, *80*, 103241.

[41] **Marangoz, M., & İzci, Ç. (2023)**. Doğal afetlerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremler bağlamında girişimciler açısından değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, *24*(52), 1-30.

[42] **Leblebici, Ö. (2015).** Afet Yönetim Yaklaşımları ve Kamu Politakaları Bağlamında Afetlerin Çevreye Göre Etkileri. *Memleket Siyaset Yönetim*, *10*(23), 41-77.

[43] **Esmeray, E., & Çankaya, Ş. (2019).** Doğal afetler, çevresel etkileri ve alınabilecek önlemler. *International Science and Engineering Application*.

[44] **Yorulmaz, D. S., & Karadeniz, H. (2021).** Afetlerin mental sağlığa etkileri. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 7(2): 392-398.

[45] **Özmete, E., & Pak, M. (2024).** Evaluations of Victims and Staff on the Services Provided After the Ayancık Flood in Türkiye: Implications for Social Work Practice. *Journal of Social Service Research*, 1-18.

[46] **Polat, I., Anuk, D., Özkan, M., & Bahadır, G. (2023).** Mental Health ın The Aftermath of Disasters Psychologıcal Effects, Treatment Approaches and Coping . *Journal of Istanbul Faculty of Medicine*, *86*(4), 393-401.

[47] **Ediz, Ç., & Dinçer, A. (2024).** Medya Aracılığıyla Afetlere Maruz Kalmanın Oluşturduğu Dolaylı Travma Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Afet ve Risk Dergisi*, *7*(1), 33-46.

[48] **Roudini, J., Khankeh, H. R., & Witruk, E. (2017).** Disaster mental health preparedness in the community: A systematic review study. *Health psychology open*, *4*(1), 2055102917711307.

[49] **Boylan, J. L., & Lawrence, C. (2020).** What does it mean to psychologically prepare for a disaster? A systematic review. *International journal of disaster risk reduction*, *45*, 101480.

[50] **Khankeh, H., Nakhaei, M., Masoumi, G., Hosseini, M., Parsa-Yekta, Z., Kurland, L., & Castren, M. (2013)**. Life recovery after disasters: a qualitative study in the Iranian context. *Prehospital and disaster medicine*, *28*(6), 573-579.

[51] **Morrissey, S. A., & Reser, J. P. (2003).** Evaluating the effectiveness of psychological preparedness advice in community cyclone preparedness materials. *The Australian Journal of Emergency Management*, *18*(2), 46-61.

[52] **Malkina-Pykh, I. G., & Pykh, Y. A. (2013).** An integrated model of psychological preparedness for threat and impacts of climate change disasters. *WIT Transactions on the Built Environment*, *133*, 121-132.

[53] **Aksoy, Ş., & Kabasakal, Z. (2023).** Afet Sonrası Durumlara Yönelik Hazırlanan Psikososyal Destek Uygulamalarının ve Çalışmalarının İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (15), 80-91.

[54] **Mishra, S., & Mazumdar, S. (2015).** Psychology of disaster preparedness. *Ecopsychology*, *7*(4), 211-223.

[55] **Özkan, B., & Kutun, F. Ç. (2021).** Afet psikolojisi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, *8*(3), 249-256.

[56] **T.C. Sağlık Bakanlığı. (2011).** 2011-2023 Ulusal Ruh Sağlığı Eylem Planı (Yayın No:847) Erişim Adresi: http://ahmetsaltik.net/arsiv/2014/07/ULUSAL_RUH_SAGLIGI_EYLEM_PLANI_2011-2023.pdf

[57] **Çınğı, T. G., & Yazgan, Ç. Ü. (2022).** Examination of risk perception, fear and preparedness of individuals experiencing earthquakes. *Afet ve Risk Dergisi*, *5*(2), 656-668.

[58] **Uğur, M., Kartal, F., Mete, B., Tamam, L., & Demirkol, M. E. (2021).** Deprem sonrası akut stres bozukluğu olanlarda travma esnasındaki çözülmenin, anksiyete düzeyi, algılanan stres, anksiyete duyarlılığı ve deprem stresiyle baş etme ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*.

[59] **Arnberg, F. K., Gudmundsdóttir, R., Butwicka, A., Fang, F., Lichtenstein, P., Hultman, C. M., & Valdimarsdóttir, U. A. (2015).** Psychiatric disorders and suicide attempts in Swedish survivors of the 2004 southeast Asia tsunami: a 5 year matched cohort study. *The Lancet Psychiatry*, *2*(9), 817-824.

[60] **Bavafa, A., Khazaie, H., Khaledi-Paveh, B., & Rezaie, L. (2019).** The relationship of severity of symptoms of depression, anxiety, and stress with sleep quality in earthquake survivors in Kermanshah. *Journal of injury and violence research*, *11*(2), 225.

[61] **Oflaz, F. (2008).** Felaketlerin psikolojik etkileri ve hemşirelik uygulaması. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, *12*(3), 70-76.

[62] **Knez, I., Willander, J., Butler, A., Sang, Å. O., Sarlöv-Herlin, I., & Åkerskog, A. (2021).** I can still see, hear and smell the fire: Cognitive, emotional and personal consequences of a natural disaster, and the impact of evacuation. *Journal of Environmental Psychology*, *74*, 101554.

[63] **Kırman, F. (2023).** Deprem sonrası travmatik stres tepkileri ve sosyal medyada yansımaları. *Antakiyat*, *6*(1), 15-30.

[64] **Maeda, M., Lyamzina, Y., & Ito, A. (2019).** The Psychosocial Consequences of the Fukushima Disaster: What Are We Suffering From?. *Nuclear Emergencies: A Holistic Approach to Preparedness and Response*, 63-75.

[65] **Maeda, M., Lyamzina, Y., & Ito, A. (2019).** The Psychosocial Consequences of the Fukushima Disaster: What Are We Suffering From?. *Nuclear Emergencies: A Holistic Approach to Preparedness and Response*, 63-75.

[66] **Bergiannaki, J. D., Psarros, C., Varsou, E., Paparrigopoulos, T., & Soldatos, C. R. (2003).** Protracted acute stress reaction following an earthquake. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *107*(1), 18-24.

[67] **Helton, W. S., Head, J., & Kemp, S. (2011).** Natural disaster induced cognitive disruption: Impacts on action slips. *Consciousness and cognition*, *20*(4), 1732-1737.

[68] **Bağbanci, S. (2015).** *Doğal afetlerin afetzedeler üzerine psikolojik etkileri: Trabzon ili örneği* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

[69] **Yıldırım, G., & Saygın, E. (2024).** Türkiye'de Afet Yönetimi Paradigması: AFAD'ın Ürettiği Politika Belgelerinin İçerik Analizi. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, *9*(1), 15-35.

[70] **Ürekli, F. (2010).** Osmanlı döneminde İstanbul'da meydana gelen afetlere ilişkin literatür. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (16), 101-130.

[71] **Sawai, K. (2015).** *The 1509 Istanbul Earthquake and Subsequent Recovery*. Mediterranean Studies Group Hitotsubashi University.

[72] **türkan Kejanli, D. (2007).** Türkiye'de koruma yasalarinin tarihsel gelişimi üzerine bir inceleme. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *6*(19), 179-196.

[73] **Ertürkmen, C. (2006).** *Afet Yönetimi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi ve Siyaset Anabilim Dalı* (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi, Ankara).

[74] **Özmen, B., & Başbuğ-Erkan, B. B. (2012).** Türkiye'nin Yeni Afet Yönetimi Sistemine Eleştirel Bir Bakış, *65.Türkiye Jeoloji Kurultayı*, 226-227.

[75] **Gürel, N., & Uzunlar, M. (2004).** Türkiye'de Doğal Afetlerin Ekonomik Etkilerini Azaltmaya Yönelik Hukuksal Çabalar. *Öneri Dergisi*, *6*(22), 245-249.

[76] **Akıllı, H. (2012).** Türkiye'de Su Yönetiminin Değişen Yüzü: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü. *Memleket Siyaset Yönetim*, *7*(18), 55-85.

[77] **Tekeli, İ. (1998).** Türkiye'de Cumhuriyet döneminde kentsel gelişme ve kent planlaması. *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, 1-24.

[78] **Yönetmelik, B. Y. K. H. (2007)**. Resmî Gazete Sayı: 26735. *Access address: https://www. resmigazete. gov. tr/eskiler/2007/12/20071219-2. htm*.

[79] **Çetin, M.Ş., Yanar, H.İ., (2023).** Kamu Hizmeti Olarak Depremle Mücadele ve Etken Bir Suje Olarak Yerel Yönetimlerin Rolü. *ACADEMY 1st International Conference on Earthquake Studies*, 215-223. İstanbul, Turkey. ORCID: 0000-0001-8181-744X

[80] **583 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname** (22.11.1999 tarih ve 23884 (mükerrer) sayılı *Resmi Gazete*) Erişim adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23884_1.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2024)

[81] **600 sayılı Başbakanlık Teşkilatı Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname** (14.06.2000 tarih ve 24079 (mükerrer) sayılı *Resmi Gazete*) Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/24079.pdf (Erişim Tarihi: 20.09.2024)

[82] **Özmen, B. (2023).** Acil Durum ve Afet Yönetimi Planlarının Tarihsel Gelişimi. *Jeoloji Mühendisliği Dergisi*, *47*(2), 165-181.

[83] **7 Kasım 1982 Tarihinde Halkoyu ile Kabul Edilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası** (9.11.1982 tarih ve 17863 (mükerrer) sayılı *Resmi Gazete).* Erişim Adresi: https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/17863_1.pdf (Erişim Tarihi: 21.09.2024)

[84] **Ruiz-Rivera, N., & Melgarejo-Rodríguez, C. R. (2017).** Political inequality and local government capacity for Disaster Risk Reduction: Evidence from Mexico. *International journal of disaster risk reduction*, *24*, 38-45.

[85] **Akyüz, D. and İ. Başaran, (2023).** Afetlerde Yerel Yönetimlerin Rolü The Role of Local Governments ın Disasters *Kongre Künyesi*.

[86] **Keleş, R. (2007).** Afet Yönetimi Açısından Türkiye'de Merkezi ve Yerel Yönetim. *Nihal Ekin Erkan, Ayşe Güner ve Katalin Demeter (der.) Afet Risk Yönetimi, İstanbul: Beta*.

[87] **Bulut, Y., & Kara, M. (2016).** Etkin Bir Afet Yönetiminde Merkez-Yerel İlişkilerinin Önemi: Hatay'da Bir Uygulama'. *Büyükşehir Yönetimi ve İl Yönetiminin Yeni Yüzü*.

[88] **Koçyiğit, A. (1984).** Güneybatı Türkiye ve yakın dolayında levha içi yeni tektonik gelişim. *Türkiye Jeoloji Kurumu Bülteni*, *27*(1), 1-15.

[89] **Barka, A. (1995).** The Isparta Angle: its importance in the neotectonics of the Eastern Mediterranean Region. In *International Earth Sciences Colloquium on the Aegean Region (IESCA), 9-14 October, 1995 Izmir, Turkey*.

[90] **Tiryakioğlu, İ., Baybura, T., Özkaymak, Ç., Sözbilir, H., Sandıkcıoğlu, A., Erdoğan, S., ... & Ertuğrul, O. (2015)**. Sultandağı fayı batı kısmı fay aktivitelerinin multidisipliner çalışmalarla belirlenmesi. *Harita Teknolojileri Elektronik Dergisi*, *7*(1), 7-16.

[91] **AFAD (2024),** TAMP Afyonkarahisar İl Afet Müdahale planı.(Erişim Adresi: https://afyonkarahisar.afad.gov.tr/kurumlar/afyonkarahisar.afad/Kutuphane/Il-Planlari/TAMP-AFYONKARAHISAR-2024-PLANI.pdf) (Erşim Tarihi: 15.10.2024)

[92] **Kürçer, A., Özdemir, E., Olgun, Ş., Özalp, S., Çan, T., & Elmacı, H. (2021)**. Active tectonic and paleoseismological characteristics of the Dinar Fault, SW Anatolia, Turkey. *Mediterranean Geoscience Reviews*, *3*(2), 219-251.

[93] **Özkaymak, Ç., Sözbilir, H., Gecievi, M. O., & Tiryakioğlu, İ. (2019).** Late Holocene coseismic rupture and aseismic creep on the Bolvadin Fault, Afyon Akşehir Graben, western Anatolia. *Turkish Journal of Earth Sciences*, *28*(6), 787-804.

[94] **Tiryakioğlu, İ., Uğur, M. A., Yalçın, M., Baybura, T., Yilmaz, M., Özkaymak, Ç., ... & Gülal, E. (2016).** Akşehir Simav Fay Sistemindeki Güncel Tektonik Hareketlerinin İzlenmesi: Bolvadin'de Meydana Gelen Güncel Yüzey Deformasyonlarının Haritalanması. *8. Ulusal Mühendislik Ölçmeleri Sempozyumu,* 19-21 Ekim 2016, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

[95] **Emre, O., Duman, T. Y., Doğan, A., Özalp, S., Tokay, F., & Kuşçu, I. (2003)**. Surface faulting associated with the Sultandagı earthquake (Mw 6.5) of 3 February 2002, Southwestern Turkey. *Seismological Research Letters*, *74*(4), 382-392.

[96] **Emre, Ö., Duman, T. Y., Özalp, S., Şaroğlu, F., Olgun, Ş., Elmacı, H., & Çan, T. (2018).** Active fault database of Turkey. *Bulletin of Earthquake Engineering*, *16*(8), 3229-3275.

[97] **Gücek, S., & Zorluer, İ. (2021).** Bir Boyutlu Analiz Yöntemiyle Sahaya Özel Sıvılaşma Risk Haritalarının Oluşturulması: Afyonkarahisar Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi*, *21*(4), 908-921.

[98] Ulutürk, Y. (2009). Ömer-Gecek (Afyonkarahisar) dolayının jeolojisi ve suların kökensel yorumu.

[99] Şentuna, B., & Çakı, F. (2020). Balıkesir örnekleminde bir ölçek geliştirme çalışması: Afet hazırbulunuşluk ölçeği. *İdealkent*, *11*(31), 1959-1983.

[100] Türkdoğan Görgün, C., Koçak Şen, İ., & McLennan, J. (2023). The validity and reliability of the Turkish version of the psychological preparedness for disaster threat scale. *Natural hazards*, *118*(1), 331-346.

[101] McLennan, J., Marques, M. D., & Every, D. (2020). Conceptualising and measuring psychological preparedness for disaster: The Psychological Preparedness for Disaster Threat Scale. *Natural Hazards*, *101*(1), 297-307.

[102] Zulch, H. (2019). Psychological preparedness for natural hazards–improving disaster preparedness policy and practice. *United Nations Off Disaster Risk Reduct*, 1-43.

[103] McLennan, J., Cowlishaw, S., Paton, D., Beatson, R., & Elliott, G. (2014). Predictors of south-eastern Australian householders' strengths of intentions to self-evacuate if a wildfire threatens: two theoretical models. *International Journal of Wildland Fire*, *23*(8), 1176-1188.

[104] Çelik, S., Karahan, E., Dilcen, H. Y., Dolu, İ., Turhan, Z., Ünlü, E. P., & Uçar, Ö. (2024). 1. Uluslararası değişen dünyada Çeşm-i Cihan sağlık kongresi: değişen dünyada sürdürülebilir afet yönetimi: bildiri özetleri e-kitabı.

[105] Havlioğlu, S., Ersin, F., & Gür, S. C. (2024). Hemşirelerin Afet Tehdidi İçin Psikolojik Hazırlık Durumları, Sosyal Destek Algıları ve Etkileyen Faktörler. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, *21*(3), 483-489.

[106] Okay, N., & İlkkaracan, İ. (2018). Toplumsal cinsiyete duyarlı afet risk yönetimi. *Resilience*, *2*(1), 1-12.

[107] Kipay, S. S. (2023). Deprem gerçeği ve kadın sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, *8*(2), 855-860.

[108] Gök, A. (2018). *Kadınların liderlik ve toplumsal cinsiyet rolleri: Kültürler arası karşılaştırma* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

[109] Keskin, G. (2023). Afetler ve Travma, Travmayı Anlamak. *Turkiye Klinikleri Psychiatric Nursing-Special Topics*, *9*(1), 1-6.

[110] Sırma, Ç. S. (2023). Dezavantajlı Gruplar Odağından Afetler, 375-388.

[111] Gündüz, F. (2022). *Bütünleşik Afet Yönetiminde Kadınların Afet Deneyimi ve öğRenilmiş Dersler* (Doctoral dissertation, Dokuz Eylul Universitesi (Turkey)).

[112] Said, N. B., Hayek, M., Sarhan, A. L., Qaddumi, J., Zaben, F., Alkaissi, A., ... & Abu-Odah, H. (2024). Psychological Preparedness and Resilience of Palestinians' University Staff During COVID-19 Pandemic: A Cross-Sectional Online Survey. *Palestinian Medical and Pharmaceutical Journal*, *9*(2), 3.

[113] Every, D., McLennan, J., Reynolds, A., & Trigg, J. (2019). Australian householders' psychological preparedness for potential natural hazard threats: An exploration of contributing factors. *International journal of disaster risk reduction*, *38*, 101203.

[114] Said, N. B., Molassiotis, A., & Chiang, V. C. (2020). Psychological preparedness for disasters among nurses with disaster field experience: An international online survey. *International journal of disaster risk reduction*, *46*, 101533.

[115] Gandhi, S., Sahu, M., Govindan, R., Nattala, P., Gandhi, S., Sudhir, P. M., & Balachandran, R. (2021). Psychological preparedness for pandemic

(COVID-19) management: Perceptions of nurses and nursing students in India. *PLoS One*, *16*(8), e0255772.

[116] Veggi, S., Di Tella, M., Castelli, L., & Zara, G. (2024). Psychological Preparedness of Psychologists during the COVID-19 Emergency: Are There Any Individual Differences?. *Behavioral Sciences*, *14*(3), 168.

[117] Okur, Ü., Özaydın, T., & Şen, M. (2024). Afetlerde Halk Sağlığı Hizmetlerine İlişkin Hemşirelerin Deneyimleri ve Algıları: Nitel Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, *11*(3), 207-217.

[118] Metin, I. Ş. I. K., & ÖZCAN, V. (2023). Kamu Çalışanlarının Afet Bilinci ve Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *Uluslarası Akademik Birikim Dergisi*, *6*(4).

[119] Muttarak, R., & Pothisiri, W. (2013). The role of education on disaster preparedness: case study of 2012 Indian Ocean earthquakes on Thailand's Andaman Coast. *Ecology and Society*, *18*(4).

[120] Gürsoy, B., Of, N., Cengiz, S., Öztürk, S., & Gürsoy, Z. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Afet Bilinci Algı Düzeylerinin Belirlenmesi. *Social Sciences Studıens Journal (SSSJournal)*, *10*(11), 2046-2056.

[121] Demirbilek, Ö., & Gökkaya, E. (2022). Acil Yardım ve Afet Yönetimi Öğrencilerinde Afetlere Hazırlık Durumları ile Psikolojik Sağlamlık Durumlarının İlişkisinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *11*(2), 617-624.

[122] Paton, D., & Johnston, D. (2001). Disasters and communities: vulnerability, resilience and preparedness. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, *10*(4), 270-277.

[123] Elder Jr, G. H., & Clipp, E. C. (1988). Wartime losses and social bonding: Influences across 40 years in men's lives. *Psychiatry*, *51*(2), 177-198.

[124] Işık, İ. (2024). *Afet Bölgesinde Çalışanlarda Ikincil Travmatik Stres, Empati ve Bilişsel Esneklik Ilişkisi* (Master's thesis, Marmara Universitesi (Turkey)).

[125] Arslanoğlu, A., Erdoğan, M., Düdükcü, Y., & Keçeli, S. (2023). Sağlık inanç modeli'ne dayalı acil durum afetlere bireysel hazırlık ve bunları etkileyen faktörler. *Afet ve Risk Dergisi*, *6*(2), 367-390.

[126] Zulch, H. R., Reser, J. P., & Creed, P. (2012, November). Psychological preparedness for natural disasters. In *Proceedings of the First International Conference on Urban Sustainability and Resilience, London, UK* (pp. 5-6).

[127] Ayvazoğlu, G., Çekiç, M., & Yücel, H. (2020). Hayat MusTAFA Kemal Üniversitesi Öğrencilerinin Afet Risk Algısı ve Afete Hazırlık Durumlarının Değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi/Electronic Journal of Social Sciences*, (7), 85-96.

[128] Savaş, T., & Kar, A. (2024). Sağlık Krizlerine Hazırlık Algısı Ölçeğinin Geliştirilmesi Türkçe Geçerlilik ve Güvenilirliğinin Değerlendirilmesi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, *6*(2), 129-141.

[129] Suryaratri, R. D., Akbar, Z., Ariyani, M., Purwalatia, A. T., & Wahyuni, L. D. (2020, March). The impact of disaster awareness towards household disaster preparedness among families on the coast of banten, sumur district, indonesia. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 448, No. 1, p. 012122). IOP Publishing.

[130] İşleyen, E. K., & Demirkaya, Z. (2024). Relationship between disaster response self-efficacy and disaster preparedness in nursing students: after-earthquake study. *Disaster medicine and public health preparedness*, *18*, e83.

[131] **Çelik, İ. H. (2023).** A Research on Vocational School Students within the Framework of Disaster Awareness and Disaster Preparedness Levels. *Afet ve Risk Dergisi*, *6*(3), 852-869.

[132] **Ağahan, M., & Demirbilek, Ö. (2023).** Öğretmenlerin Afet Hazırbulunuşluklarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *20*(3), 735-744.

[133] **Tercan, B. (2022).** Afete dirençlilikte bireylerin afetlere hazırlığının incelenmesi: Erzincan ili örneği. *Afet ve Risk Dergisi*, *5*(1), 261-269.

[134] **Öztekin, G. G., & Örki, H. (2023).** Effects of depression, anxiety, and stress on disaster preparedness: Evidence from the February 6 Türkiye Earthquakes. *Afet ve Risk Dergisi*, *6*(4), 1332-1347.

[135] **Erkin, Ö., Konakçı, G., & Üner, G. A. (2023).** The Effect of Disaster Nursing Course on Nursing Students' Perceptions of Disaster Awareness, Preparedness, Response Self-Efficacy. *Afet ve Risk Dergisi*, *6*(4), 1234-1246.

[136] **Altuntaş, S., Korkmaz, A. Ç., Efe, N., Demirtaş, H., & Kuleyin, B. (2023).** Problems experienced by nurses working in the region affected by Kahramanmaraş earthquakes in Turkey and their recommendations for risk reduction: A descriptive and cross-sectional study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, *99*, 104115.

[137] **Ünür, E. (2021).** Afet Yönetiminde Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği: Doğal Afetlerde Cinsiyete Dayalı Zarar Gözebilirlik Farkı. *Istanbul Aydin University Journal of Social Sciences/İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *13*(2).

[138] **Cutter, S. L. (2017). The forgotte**n casualties redux: Women, children, and disaster risk. *Global environmental change*, *42*, 117-121.

[139] **Işık, E. (2024).** Afet ve Kadın: Toplumsal Cinsiyete Dayalı Zarar Görebilirlik, Afet Yönetimi, Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Hizmetleri. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, *7*(2), 882-909.

[140] **Çelebi, İ., & Uçku, Ş. R. (2017).** Kayseri ili 112 acil sağlik hizmetlerinde görev yapan sağlik personelinin deprem bilgi düzeyi ve etkileyen etmenler. *Hastane Öncesi Dergisi*, *2*(2), 91-103.

[141] **Doğan, U., Sungur, M., & Atsal Kılıç, B. (2024).** Kronik Hastalığı Olan Yaşlı Yakınlarına Bakım Verenlerdeki Afet Hazırbulunuşluk Düzeyi ile Kahramanmaraş Depremi Sonrasındaki Bakım Yükü Arasındaki İlişki: Tanımlayıcı ve Kesitsel Bir Araştırma. *Turkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, *16*(2).

[142] **Mohammad-pajooh, E., & Ab Aziz, K. (2014).** Investigating factors for disaster preparedness among residents of Kuala Lumpur. *Natural Hazards and Earth System Sciences Discussions*, *2*(5), 3683-3709.

[143] **Tuladhar, G., Yatabe, R., Dahal, R. K., & Bhandary, N. P. (2015).** Disaster risk reduction knowledge of local people in Nepal. *Geoenvironmental Disasters*, *2*, 1-12.

[144] **Gökçay, G., & Çevirme, A. (2023).** Bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmesi. *Journal Of AwarenessS*, *8*(4), 449-464.

[145] **Gülsoy, H., Aslan, Z., Uslu, Ü., & Nalbant, Ö. (2023).** 60 Yaş ve Üstü Bireylere Verilen Afet Bilinci Eğitiminin Afet Bilinci ve Hazırlığına Etkisinin

İncelenmesi: Alanya Alaaddin Keykubat Tazelenme Üniversitesi Örneği. *Hastane Öncesi Dergisi*, *8*(3), 266-277.

[146] Aker, S., Kartal, Y. A., Bulut, A., Hızlıol, B., & Ateş, Z. (2024). Ebelik öğrencilerinin afete hazır bulunuşluk düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi. *R&S-Research Studies Anatolia Journal*, *7*(4), 408-426. Doi: https://doi.org/10.33723/rs.1522003

[147] Aslanoğlu, A., Bilgiç, N., Murad, A. A., Elshatarat, R. A., Abujaber, D. A., Al Qasim, E., ... & Saleh, Z. T. (2024). The impact of educational and training programs on disaster awareness and preparedness among health sciences students: A quasi-experimental study. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, *113*, 104888.

[148] Şermet Kaya, Ş., & Erdoğan, E. G. (2024). Disaster management competence, disaster preparedness belief, and disaster preparedness relationship: Nurses after the 2023 Turkey earthquake. *International nursing review*.

[149] İnal, E., Kocagöz, S., & Turan, M. (2012). Basic disaster consciousness and preparation levels Temel Afet Bilinç ve Hazırlık Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Araştırma. *Turkiye Acil Tip Dergisi*, *12*(1).

[150] BARIŞ, Ş., Zülfikar, A. C., Korkmaz, M., & Süleyman, T. U. N. Ç. (2023). Akıllı Şehirlerde Afet Riski Azaltılması Uygulamaları. *Şura Akademi*, (2), 27-41.

[151] T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü, (2021). Akıllı Şehirler Kapasite Geliştirme ve Rehberlik Projesi Akıllı Çevre Uygulama Rehberlik Kılavuzu, Erişim Adresi: https://cevresehiriklimkutuphanesi.csb.gov.tr/ShowPDF/be9dac84-4944-4f98-b4a2-48fa401ce15d (Erişim Tarihi: 18.11.2024)

[152] Yıldız, T., Er, Ö., & Metin, Ö. (2024). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afet hazırbulunuşluk seviyelerinin incelenmesi. *lnternational Journal of Geography and Geography Education*, (51), 48-67.

[153] Günay, B.& F. Ünal. (2023). Lise Öğrencilerinin Afet Hazırbulunuşluk Düzeyleri Disaster Preparedness Levels of Hıghschool Students. *in Eurasia International Congress of Languager, Hıstory and Culture*.

[154] Yiğit, E., Boz, G., Gökçe, A., & Özer, A. (2020). İnönü Üniversitesi tıp ve mühendislik fakültesi öğrencilerinin afet konusundaki bilgi, tutum ve davranışları. *Sakarya Tıp Dergisi*, *10*(4), 580-586.

[155] Ertuğrul, B., & Ünal, S. D. (2020). Bir vakıf üniversitesi sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin genel afete hazırlıklı olma inanç durumlarının belirlenmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, *3*(1), 31-45.

[156] Gökçay, G., & Çevirme, A. (2023). Bireylerin afet hazırlık inançlarının, demografik veriler, umutsuzluk ve kadercilik eğilimleri bağlamında incelenmesi. JOURNAL OF AWARENESS, 8(4), 449-464.

EKLER

EK A: Demografik Bilgi Formu
EK B: Afet Hazır bulunuşluk ölçeği
EK C: Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği
EK D: Afet Hazır bulunuşluk Ölçek İzni
EK E: Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçek İzni
EK F: Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi Etik Kurul Kararı
EK G: Afyonkarahisar Valiliği Araştırma İzni

EK A:

1. Cinsiyetiniz: Kız Erkek
2. Yaşınız: _____
3. Medeni Durumuz: □ Evli Bekâr
4. Aile Yapınız: Geniş Aile Çekirdek Aile
5. Çocuk Sayısı: _____
6. Eğitim Düzeyiniz: İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisansüstü
8. Kurumdaki Görev Süreniz:_____
11. Yaşadığınız Yer: □ Kira Kendi Evi Lojman
12. Yaşadığınız yerin türü: □Apartman Müstakil
13. Evin Ruhsatı: □ 2000 yılı öncesi 2000 yılı sonrası
14. Daha önce afet yaşadınız mı? □ Evet Hayır Evet, ise; ne tür bir afet (deprem, sel, yangın, diğer...)_____
15. Herhangi bir afette yakınınızı kaybettiniz mi? Evet Hayır
16. Afetlere yönelik bir eğitim aldınız mı? Evet Hayır Evet, ise; ne tür bir eğitim açıklayınız _____
17. Afetlere yönelik ne tür bir eğitim almak istersiniz? Arama-Kurtarma İlkyardım Psikolojik Destek Yangın Eğitimi KBRN Diğer
18. Tanı almış olduğunuz herhangi bir hastalık/ hastalıklar var mıdır? **Fiziksel/ruhsal** □Evet Hayır
19. Afet çantanız var mı? □Evet Hayır

EK B:

	Kesinlikle Hayır	Hayır	Evet	Kesinlikle Evet
Afet durumunda ihtiyaç duyacağınız malzemeleri içeren afet çantanız mevcut mu?				
Evinizde devrilebilecek eşyalara karşı tedbir aldınız mı?				
Evinizde ilkyardım malzemeleri ve ilaçları içeren bir çanta ya da dolap mevcut mu?				
Evinizi doğal afetlere karşı sigortalattınız mı?				
Yaşadığınız semtin sakinleri ile muhtemel bir afet durumunda yapılabilecek işler hususunda herhangi bir toplantıya/eğitime katıldınız mı?				
Afet durumunda aile üyesinin birbirinden kopma ihtimaline karşı ortak bir buluşma yeri belirlediniz mi?				
Afet durumu için aile içinde herhangi bir planlama yaptınız mı?				
Yaşadığınız bölgede önemli bir doğal afet yaşanması durumunda nerede toplanılacağını ailenizde herkes biliyor mu?				
Doğal afet durumunda yardım talep edebileceğiniz acil durum numaralarını ailenizde herkes biliyor mu?				
15 yaş ve üzeri tüm aile üyeleriniz evinizdeki elektrik, su ve doğalgaz servislerini nasıl kapatacaklarını biliyor mu?				
Aile üyeleriniz içinde ilk yardım bilgilerine sahip herhangi bir kimse var mı?				
Yaşadığınız semtte doğal afetlere karşı herhangi bir uyarı sistemi olup olmadığını biliyor musunuz?				
Doğal afet uyarı sinyallerinden hangilerinin ne anlama geldiğini ailenizde herkes biliyor mu?				

EK C:

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Şiddetli deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afet durumlarında ne yapacağımı ve hangi önlemleri alacağımı bilirim.	1	2	3	4
2	Deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afet uyarısı durumunda hazırlık malzemelerinin yerini kolayca bulabilirim.	1	2	3	4
3	Deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi yaklaşan doğal afet dönemi için evimi nasıl yeterince hazırlanacağımı biliyorum.	1	2	3	4
4	Deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afetler için kullanımıma sunulan hazırlık malzemelerine aşinayım.	1	2	3	4
5	Çok şiddetli bir deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afet durumunda güvende kalmak için hangi ev hazırlık önlemlerinin alınması gerektiğini biliyorum.	1	2	3	4
6	Deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi yaklaşan bir doğal afetin belirtilerini tanıyorum.	1	2	3	4
7	Deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afetlere ilişkin acil bir durum gelişmesi halinde, evimde ve iş yerimde nelere dikkat etmem gerektiğini biliyorum.	1	2	3	4
8	Deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi aşırı doğal afet olayları için kullanılan afet uyarı sistemi mesajlarını tanıyorum.	1	2	3	4
9	Çok şiddetli deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afetlerin evim üzerindeki etkileri hakkında bilgi sahibiyim.	1	2	3	4
10	İçinde bulunabileceğim stresli durumlarla başa çıkabilme yeteneğime oldukça güveniyorum.	1	2	3	4
11	Şiddetli bir deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afet durumunda endişe ve korkumla başa çıkabilirim.	1	2	3	4

12	Zor durumlarda duygularımı oldukça iyi yönetebildiğimi düşünüyorum.	1	2	3	4
13	Gerektiğinde zorlu durumlarda kendimle konuşabilirim.	1	2	3	4
14	En zor durumlarda soğukkanlı ve sakin gözükürüm.	1	2	3	4
15	Şiddetli bir deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afet durumunda kendimi sakinleştirmek için hangi stratejileri kullanabileceğimi biliyorum.	1	2	3	4
16	Kendimi deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi bir doğal afetin içinde bulsaydım, duruma karşı tepkimi nasıl yöneteceğimi bilirdim.	1	2	3	4
17	Çevremdekilerin/başkalarının sıkıntıda olup olmadığını kolaylıkla anlayabilirim.	1	2	3	4
18	Başkaları sıkıntıdaysa, onları nasıl sakinleştireceğimi bilirim.	1	2	3	4
19	Şiddetli bir deprem, sel, orman yangını veya salgın hastalık gibi doğal afet uyarısı durumunda, başkalarını sakinleştirmek için hangi stratejileri kullanabileceğimi biliyorum.	1	2	3	4
20	Zorlu durumlarda duygularımı oldukça iyi tanımlayabilirim.	1	2	3	4
21	Genellikle zor veya stresli olabilecek durumlara zihinsel olarak hazırlanırım.	1	2	3	4

EK D:

EK E:

EK F:

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.02.2024-142771

T.C.
BEZMİALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Teknoloji Transfer Ofisi
Etik Kurullar Birimi

Sayı : E-54022451-050.04-142771 29.02.2024
Konu : 2023/349 Etik Kurul Kararı

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Özcan ERDOĞAN
Afet Yönetimi Anabilim Dalı Başkanlığı - Afet Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

2023/349 numaralı "Afyonkarahisar Valiliğinde Çalışanların Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Düzeyleri ile Afet Hazır Bulunuşluğunun Değerlendirilmesi" başlıklı başvurunuz Üniversitemiz Etik Kurullar Birimi'nin 14.02.2024 tarihli, 04 sayılı Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurul toplantısında değerlendirilmiş olup, kurum izinleri tamamlanmış olduğundan mevcudun oy birliğiyle onaylanmasına karar verilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Prof.Dr. Hayrettin ÖZTÜRK
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanı

EK G:

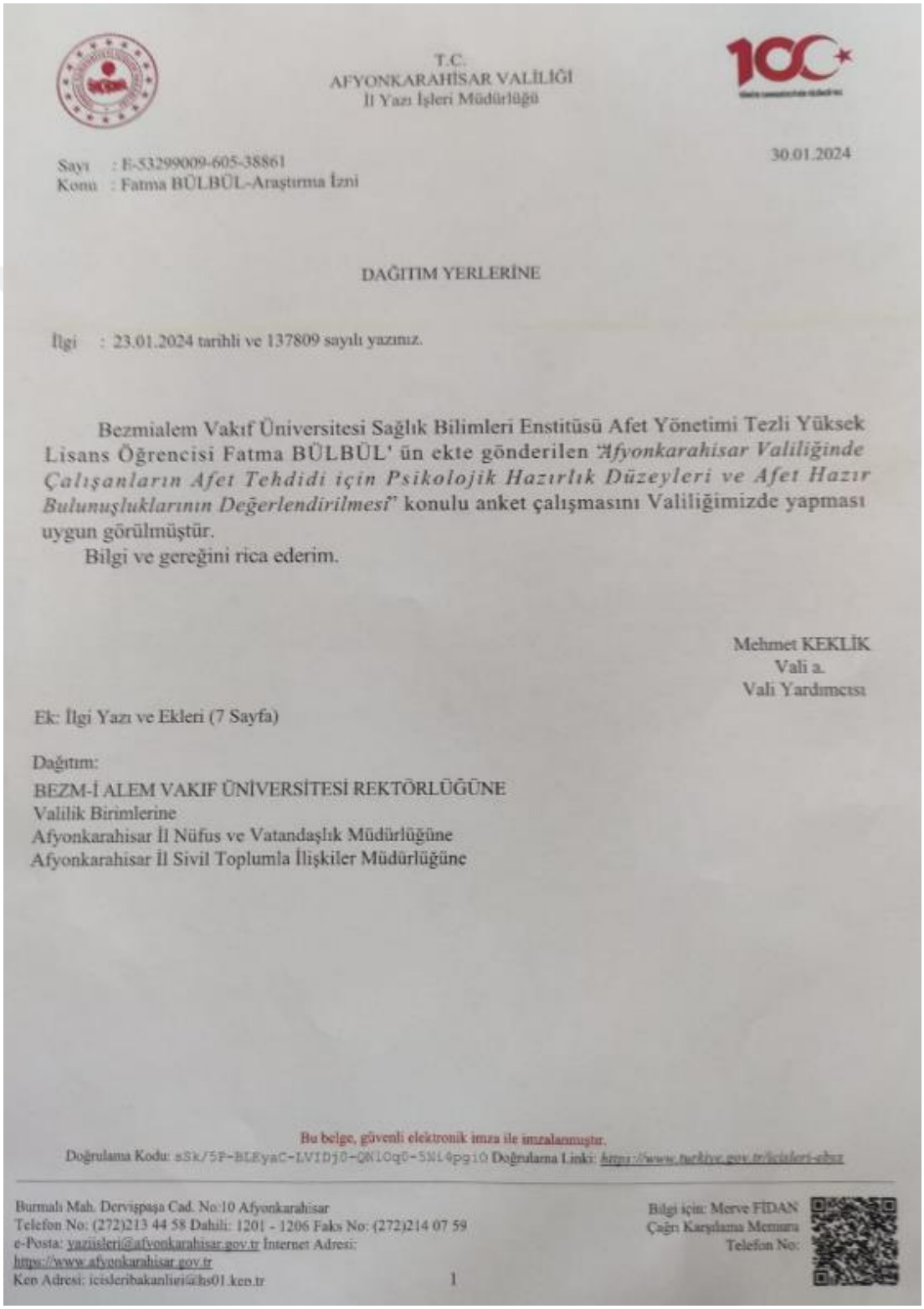

T.C.
AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİ
İl Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : E-53299009-605-38861
Konu : Fatma BÜLBÜL-Araştırma İzni

30.01.2024

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 23.01.2024 tarihli ve 137809 sayılı yazınız.

Bezmialem Vakıf Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Fatma BÜLBÜL' ün ekte gönderilen "*Afyonkarahisar Valiliğinde Çalışanların Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Düzeyleri ve Afet Hazır Bulunuşluklarının Değerlendirilmesi*" konulu anket çalışmasını Valiliğimizde yapması uygun görülmüştür.

Bilgi ve gereğini rica ederim.

Mehmet KEKLİK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek: İlgi Yazı ve Ekleri (7 Sayfa)

Dağıtım:
BEZM-İ ALEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Valilik Birimlerine
Afyonkarahisar İl Nüfus ve Vatandaşlık Müdürlüğüne
Afyonkarahisar İl Sivil Toplumla İlişkiler Müdürlüğüne

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: sSk/5P-BLEyaC-LVIDj0-QN1Oq0-5Nl4pg1O Doğrulama Linki: https://www.turkiye.gov.tr/icisleri-ebys

Burmalı Mah. Dervişpaşa Cad. No:10 Afyonkarahisar
Telefon No: (272)213 44 58 Dahili: 1201 - 1206 Faks No: (272)214 07 59
e-Posta: yazisleri@afyonkarahisar.gov.tr İnternet Adresi:
https://www.afyonkarahisar.gov.tr
Kep Adresi: icisleribakanlisi@hs01.kep.tr

1

Bilgi için: Merve FİDAN
Çağrı Karşılama Memuru
Telefon No:

ÖZGEMİŞ

Ad- Soyad **:** FATMA BÜLBÜL

Doğum Tarihi ve Yeri **:**

E- posta **:**

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans:** 2022, Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Acil Yardım ve Afet Yönetimi
- **Yükseklisans:** 2025, Bezmiâlem Vakıf Üniversitesi, Afet Yönetimi Anabilim Dalı, Afet Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİNDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR ve PATENTLER:

- Bülbül, F., Erdoğan, Ö., Pasin Ö. (2024). Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık ve Hazır Bulunuşluk Değerlendirmesi: Afyonkarahisar Valilik Örneği *6. IDRC Kongresi Poster Bildirisi* 16-18 Aralık, Ankara.

DİĞER YAYINLAR, SUNUMLAR ve PATENTLER:

- Bülbül, F. Afetlerde Yapay Zeka, *Sosyal Hizmet Magazin Dergisi*, 22. Sayı, 43-49 *https://www.sabev.org.tr/dergi/Aralik_2023/mobile/index.html*